[fjúžn]

9. ročník

DAJ SUSEDSTVÁ SPRAVO

10/4 — 16/4

Poznáte svojich susedov?

Už po deviatykrát vás pozývame oslavovať rozmanitosť, zamýšľať sa nad migráciou, či zoznámiť sa s cudzincami. Týždeň nových menšín organizujeme od roku 2006, pretože chceme, aby sa na Slovensku všetci cítili ako doma. Našinci i inostranci, domasedi i nomádi, cezpoľní i zaoceánski, pravoverní, ľavoverní aj neverní.

Témou 9. ročníka festivalu [fjúžn] sú susedstvá. Nik z nás nedokáže žiť v izolovanej bubline. A čím lepšie vychádzame so susedmi, tým je náš život kvalitnejší. Do našich miest, štvrtí, ulíc, panelákov a dokonca i bytov prenikajú čoraz častejšie aj migranti. Nie, Bratislava asi nikdy nebude farebná ako New York, avšak aj sem prichádza čoraz viac cudzincov zo všetkých kútov zemegule. Poznáme ich?

9

Prispieť našou troškou k vzájomnému spoznávaniu sa chceme aj my a preto sme opäť pripravili pestrý festivalový program. Môžete si vybrať z ponuky 24 podujatí, medzi ktorými nájdete aj viacero noviniek. Napríklad etnoprehliadku mesta. Alebo prvú Nedeľnú parádu v Starej tržnici, v ktorých budeme pokračovať raz mesačne počas celého roka. Tentokrát vám [fjúžn] ponúkne aj to najzaujímavejšie zo susedných krajín a tak sa môžete tešiť na hneď tri exotické koncerty s vyšehradskou príchuťou, či ukrajinský folklór. Kompletný program festivalu nájdete na vnútornej štvorstrane.

Rovnako veríme, že sa s radosťou i záujmom začítate aj do ďalších článkov spravodaja.

Užite si aj tento susedský [fjúžn]! A my sa vzápätí pustíme do príprav ďalšieho ročníka v znamení už jubilejného čísla 10!

Lepší sused blízky ako priateľ ďaleký...

Napriek súčasným komunikačným možnostiam sa zdá, že geografická blízkosť je pre vytváranie vzťahov medzi ľuďmi stále dôležitá. Susedstvo už v tradičnom prostredí vidieka na Slovensku znamenalo viac ako len územne vymedzenú skupinu. Nablízku bývajúce osoby spájalo vedomie, že patria k sebe, v súvislosti s prácou okolo domu i hospodárstva sa neustále stretávali a voľky-nevoľky boli nútení riešiť rôzne záležitosti, pričom im pomáhalo susedské právo a zaužívaná etiketa. V minulosti bolo jasné, ako môžem a nemôžem postaviť dom, kam môžem či nemôžem umiestniť okno, chliev, maštaľ či plot, alebo kedy smiem a nesmiem zbierať ovocie zo susedovho stromu. Napriek tomu, že tradičné pravidlá susedského nažívania existovali, spolužitie neprebiehalo vždy bezkonfliktne. Dnes sa na ne často zabúda a my ich musíme nanovo definovať. A to v sebe skrýva ďalší potenciál konfliktu.

... ale aj Od suseda ani sliepka nebýva dobrá...

Sused predstavuje zaujímavú kategóriu cudzinca – nepatrí celkom k skupine „my“ – teda ja a moja rodina či inak blízki ľudia, ale ani celkom ku skupine „oni“, teda medzi cudzincov, ktorých vnímanie je v prvom pláne spojené s obavami z čohosi neznámeho a možno ohrozujúceho. Nemožno mu uniknúť ako „vzdialenému cudzincovi“, predstavuje najbližšieho cudzinca, stojaceho mimo vlastného milieu, ale na jeho hranici a predstavujúceho tak potenciálne nebezpečenstvo. Preto je jeho pozícia poznačená silnou ambivalenciou. Práve príslovia a porekadlá, ktorými sme si pomohli, zobrazujú suseda ako pomocníka a priateľa ale aj ako nepriateľa, ktorý závidí a škodí.

Sused je podľa Georga Simmela „cudzinec, ktorý tu bol vždy“, a s ktorým sme nútení nejakým spôsobom vyjsť. Zväčša je toto spolužitie dočasné. V prípade bývania na dedine či v meste môže trvať niekoľko rokov či desaťročí, v prípade susediacich národov niekoľko storočí. To je aj dôvodom, prečo sa im podarilo do určitej miery spoznať sa a nájsť spôsoby, ako spolu vyjsť.

Susedstvo teda súvisí s priestorom, časom, no môže súvisieť aj so sociálno-ekonomickými podmienkami, jazykom, náboženstvom či príslušnosťou k určitému etniku.

... a napokon Od dobrého suseda hate robiť netreba

Na najosobnejšej úrovni sa susedstvo týka bezprostredného bývania v dome, bytovke, kde sa spája s vnímaním každodenných činností spojených aj s hlukom a rôznymi pachmi. Môže byť formalizované či menej formálne a dobrovoľné, v každom prípade majú obe strany určité skúsenosti so spoločným životom, či aspoň životom vedľa seba a podarilo sa im vytvoriť určitú rutinu, napríklad zaužívaný pozdrav.

Ďalším stupňom susedstva by mohla byť štvrť, v ktorej sú susedské vzťahy už o čosi abstraktnejšie a anonymnejšie, fungujú preto inak. Spoločnou črtou takéhoto susedstva je túžba po teritóriu, ktoré nám môže poskytnúť bezpečie, istotu niečoho, čo poznáme a predstavuje aj istý zdroj identity. V etnicky homogénnom prostredí sa susedstvá najčastejšie vytvárajú na základe ekonomických a sociálnych kritérií, v opačnom prípade môže byť kritérium príslušnosť k etnickej, jazykovej či religióznej skupine.

Ešte abstraktnejším stupňom susedstva by mohol byť región a napokon aj štát. V prípade moderných národných štátov snažiacich sa o vnútornú homogenizáciu predstavujú susedné moderné národné štáty snažiace sa o vnútornú homogenizáciu ako aj riešenie ich vzájomných susedských vzťahov neustálu výzvu. Hranice a hraničné regióny predstavujú z tohto pohľadu miesta ambivalentných príslušností či priestory multikulturality.

foto Illah Van Oijen

Nový domov

Carlos Arturo Sotelo Zumarán

Pred 30-timi rokmi svet vyzeral ináč. Železná opona rozdeľovala Európu na dve časti. Socialistické krajiny sa snažili spolupracovať s vládami a organizáciami tretieho sveta. Jedným zo spôsobov spolupráce bolo poskytovanie štipendií pre zahraničných študentov. A jedno z nich som získal ja.

Začiatkom roku 1984 som dostal radostnú správu, ktorá znamenala mnoho sĺz pre moju mamu. Získal som štipendium do Československa. V auguste som už cestoval. V tom čase cestovať lietadlom nebolo takou samozrejmosťou ako teraz, lietadlá mali krátky dolet. Cestoval som z Limy do Havany, ďalej do Shanonu (letisko v Írsku určené na cesty do Ameriky) a potom do Moskvy, aby som na druhý deň pokračoval a po 48 hodinách som dorazil do Prahy.

V Československu ma zaujalo, koľko parkov som videl v Prahe a ako hory popri ceste do Bratislavy boli plné stromov. Lima je na púšti a hory tam sú len piesočné. Druhou vecou, ktorá má prekvapila, bolo, že som nevidel žobrákov. V Lime ich je veľmi veľa.

Na Slovensku som si musel zvykať na jedlo a naučil som sa veľmi ťažký jazyk. Neskôr som študoval na univerzite. Na internáte som stretol prvýkrát svojich slovenských spolužiakov. Päť rokov štúdií mi dalo veľa dobrých kamarátov a skvelú manželku. Po skončení štúdia som sa veľmi chcel vrátiť domov do Peru, ale po krátkom čase ma to ťahalo zas naspäť na Slovensko.

Na Slovensku som sa nikdy necítil ako cudzinec. Je pravda, že ako Latinoameričan som možno hlučnejší a potrebujem častejší osobný kontakt ako moji slovenskí kamaráti, ale možno to je jediný rozdiel, ktorý si všímam. Už počas školy som mal dlhé debaty so slovenskými kamarátmi a často som bol pozývaný k nim domov, ale nemyslím si, že kvôli tomu, že som cudzinec, ale preto, že som nemohol navštíviť vlastnú rodinu. Tak isto v práci som bol vždy člen kolektívu, ako hocikto iný a nebolo dôležité, či je niekto z Bardejova alebo z Limy.

Stala sa mi aj takáto príhoda. Mali sme „team-building“ a splavovali sme Malý Dunaj. Dostali sme menej stabilné loďky a polovica lodí sa prevrátila s nimi aj ja. Po pár dňoch vyvesili fotky na nástenke a na nej sa vidím celý mokrý pri svojej lodi. Som im povedal, že či chcú povedať, že jedine ten Peruánec sa nevedel plaviť? A všetci sa smiali. Nikomu nenapadlo, že som tam, lebo som Peruánec, ale preto, že som mal najlepšiu fotku. A vždy to tak bolo. Vždy som bol člen skupiny.

Po toľkých rokoch na Slovensku, myslím si, som tu našiel to, čo je v živote najdôležitejšie. Nový domov.

Carlos Arturo Sotelo Zumarán je ženatý, má tri deti a je majiteľom peruánskej reštaurácie Casa Inka v Bratislave.

Žobrák

Paul T. Yung

Stalo sa to v jedno sobotné predpoludnie v júni 1999. Bol typický, príjemný bratislavský letný deň – občas oblaky na modrej oblohe, občas vietor. V Číne je veľa miest, kde kvôli smogu ani nevidieť modrú farbu neba, len sivú a žltkastú. Navyše pochádzam z juhu Číny, kde sú letá neznesiteľne horúce a vlhké. Doslova som si s pôžitkom vychutnával bratislavské leto.

S mojou dcérou Johankou sme sa vybrali na naše obľúbené miesto: rušné Hlavné námestie v centre Bratislavy s medzinárodnou príchuťou. Človek tam mohol stretnúť ľudí z celého sveta. Pre moju psychiku cudzinca, trpiaceho istou osamelosťou a pre moju dcérku, ktorá nemala ešte súrodencov ani kamarátov v škôlke, to bola príjemná „spoločenská udalosť“ a potešenie.

Mal som vtedy vyše 30 rokov, bol som bez práce a mal som veľa času. Sám sebou som bol prekvapený. Nikdy by mi nenapadlo, že sa raz budem takto venovať svojmu dieťaťu: učiť ho chodiť, učiť ho prvé slová, kŕmiť atď. Navyše v tom čase, v Bratislave, a vlastne v celej Európe bola práve ona mojím jediným pokrvným príbuzným. Aj preto mi bola mimoriadne drahá a vzácna.

Johanka mala len desať mesiacov a práve sa učila chodiť. Zdalo sa mi, že chôdza bola pre ňu asi najzaujímavejšia činnosť na svete. Prešli sme sa dookola po námestí niekoľkokrát a obidvaja sme už boli trochu unavení (mňa navyše bolel aj chrbát, lebo som musel byť stále zohnutý, aby som ju mohol držať za ruku). Sadli sme si na lavičku oproti Maximiliánovej fontáne. Johanka bola smädná. Zobrala si od mňa svoju detskú fľašu, chytila ju obidvomi ručičkami a pila veľmi usilovne. Z výrazu na jej tvári som usúdil, že feniklový čaj s medom jej celkom chutil.

Kým Johanka pila, ja som pozoroval okolie. Chýbal tu dnes John. Z farebných bavlniek plietol nádherné náramky priateľstva. Bol veľmi kamarátsky a Johanke raz podaroval krásny náramoček. A potom, ešte jeden sympatický výtvarník, ktorý tu často maľoval portréty ľudí – ani on dnes neprišiel. Ktovie, možno neskôr ešte prídu, pomyslel som si.

Po chvíli si kúsok od nás prisadla jedna staršia, dobre oblečená dáma. Johanka ju so záujmom pozorovala. Po chvíli som sa na tú dámu pozrel aj ja – práve s chuťou jedla akýsi koláč. Johanka asi bola hladná, alebo čisto zo zvedavosti natiahla ruku a chcela sa dotknúť koláča. Ale rýchlo som ju zabrzdil: „No, no, neslobodno!“ Potom som malú chytil a posadil tak, aby nedočiahla. Tá stará dáma len pokojne otočila hlavu a bez úsmevu, bez jediného slova, sa ďalej kŕmila. Napadlo mi, že mám predsa pre svoju princeznú piškóty, vytiahol som ich z ruksaku, podal Johanke a už bolo dobre.

Odrazu som si uvedomil tieň nado mnou. Keď som zdvihol oči, zbadal som človeka v ošúchaných šatách. Bez slova stál predo mnou. Keď sa nám stretli oči, povedal veľmi ticho, akoby sa hanbil: „Pomôžte… dajte na…“. V prvej chvíli som nechápal, o čo išlo, kým ku mne nepodstrčil plechový tanier s mincami. Vzápätí som pochopil, kto to je a kým som vo vrecku hľadal drobné, on sa zadíval na Johanku, ako sa napcháva piškótami. Pozeral na ňu dlho, ako keby zmeravel. Akoby si na niečo spomínal… Tak na mňa pôsobil. Aj Johanku zaujal tento neobyčajný ujo, pozerala na neho s detským úsmevom. Muž, ako keby zabudol na mňa i na to, kvôli čomu prišiel, iba pozeral a pozeral na dievčatko. Veľmi dlho a bez jediného slova. Potom náhle sklonil hlavu, začal sa prehrabovať v tanieri a potom vybral 10-korunovú mincu. Podal ju Johanke so slovami: „Zober, zober si to, maličká…“ a dal jej peniaz do rúčky. Vidiel som, že to bol peniaz s najvyššou hodnotou v jeho tanieri.

Všetko sa to udialo príliš rýchlo, nikdy som niečo také ešte nezažil. Nestihol som nič povedať, ani akokoľvek zareagovať. Kým som zostal ako omráčený a možno aj s otvorenými ústami, muž bol už o pár metrov ďalej.

Odrazu som ho v mojom srdci prestal vnímať ako „obyčajného, biedneho“ žobráka, ale priam ako osobnosť.

P. S. A musím povedať, že skúseností so žobrákmi a bezdomovcami, ktorí boli veľmi milí a obdarovali moje deti sladkosťou, dokonca raz aj prstienkom, pribudlo v nasledujúcich rokoch veľa. Všetky tie situácie sú uložené hlboko v mojom srdci. A napokon, je fascinujúce, koľko je na Slovensku mimovládnych organizácií a projektov, ktoré sa venujú bezdomovcom, žobrákom... Snaha vrátiť im dôstojnosť a pocit, že patria k nám ostatným. Počnúc časopisom Nota bene až po rôzne charitatívne organizácie poskytujúce nocľah, stravu. Je to veľmi pozitívne a je to symbol humánnej, civilizovanej spoločnosti. V Číne nič podobné neexistuje... ale to je už téma na iný článok.

Paul T. Yung napísal knihu o Bratislave, o ktorej sa viac dozviete na strane 30.

Kapor vo vani

Emily Arcuri

Druhý aprílový týždeň je pre mňa nevšedný. Znamená výročie môjho zatiaľ osemnásťmesačného života na Slovensku (nie, že by som to počítala). Strašne rýchlo to ubehlo. Mám pocit, že som sa adaptovala pomerne dobre, aspoň do istej miery. Kofola a Vinea patria k mojim najobľúbenejším bublinkovým nápojom, vždy si rada pochutím aj na bryndzových haluškách a dokážem bez väčších problémov vysloviť „ť“. Na druhej strane zase zisťujem, že ešte nezvládnem viesť perfektnú konverzáciu v slovenskom jazyku, obyčajne nenosievam papuče a nenaučila som sa mať rada mak. Ľudia sa ma neustále pýtajú: „Prečo akurát Slovensko?“ To je dlhý príbeh, no momentálne učím anglickú konverzáciu na jednej škole v Bratislave.

Vždy hovorievam, že Slováci vyjadrujú svoju náklonnosť a city cez jedlo. Keď si uvedomíme, že mesto ako Stupava organizuje celý festival venovaný kapuste, ťažko možno tvrdiť, že jedlo nie je na Slovensku dôležitou súčasťou kultúry! Zistila som tiež, že na návštevu je najlepšie vybrať sa s prázdnym žalúdkom a veľmi rýchlo som sa naučila povedať: „Som plná!“ To, že žijem v slovenskej rodine, mi umožňuje pozorovať, ako vyzerá skutočný každodenný život. Zúčastnila som sa aj tradičných osláv sviatkov (vidieť vo vani plávať živého kapra považujem za nezabudnuteľný zážitok), ochutnala som rôzne jedlá, sledovala susedov a priateľov, ako spolu komunikujú a ako sa k sebe správajú, celý čas som počúvala slovenčinu a vypila neskutočné množstvá čaju. Naučila som sa, ako iba sedieť a načúvať.

To sa mi asi na živote v Európe páči najviac – budovanie vzťahov s ľuďmi a zdieľanie nielen slov, ale aj všeličoho navyše. Štedrosť a pohostinnosť, ktorou ma moje okolie obdarúva počas môjho pobytu na Slovensku, hádam ani nikdy nesplatím. Samozrejme, sú aj veci, ktoré rada nemám. Žiadna spoločnosť nie je dokonalá. Žiť ako príslušníčka menšiny na mieste, ktorého jazyk sotva ovládate a snažiť sa pochopiť úplne odlišný spôsob myslenia, je občas veľmi náročné. Napriek tomu by som túto skúsenosť nevymenila. Moje oči sú teraz schopné vidieť oveľa viac a naučila som sa veci, ktoré by som sa v Amerike naučiť nemohla.

Ľudia sa ma zvyknú pýtať, ako dlho chcem ostať na Slovensku. Úprimne? Neviem. Myslím, že tak dlho, ako budem potrebovať. A keď príde správny čas pohnúť sa ďalej, budem odchádzať s úsmevom na tvári a aj so slzami v očiach. Budem myslieť na fantastickú príležitosť, ktorú mi Boh ponúkol, aby som mohla žiť, učiť sa a robiť niečo zmysluplné v tejto zaujímavej a prekrásnej krajine.

Ukrajinci sú pre Slovákov najviac neznámi spomedzi susedov

Vitalia Bella
zhovárala sa Ľuba Voľanská

foto Tomáš Bella, Ľuba Voľanská

Vitalia Bella je novinárka pôsobiaca v Bratislave, ktorá pochádza z dedinky Storožnica na ukrajinsko-slovenskej hranici blízko Užhorodu. Na svojom blogu vitabella.blog.sme.sk sa charakterizovala takto: Rada mlčím, rada sa pýtam a niektoré veci dokážem povedať len tak, že ich napíšem. S nami sa rozprávala o tom, ako a prečo prišla na Slovensko, aké témy ju profesionálne zaujímajú, aké boli a sú jej susedstvá a čo si myslí o súčasnej situácii na Ukrajine.

Ako si prišla na Slovensko?

Keby som to mala povedať trochu nadnesene, asi to bol osud... a mám aj slovenské korene, ale v prvom rade, myslím, za tým bola túžba písať. To som zistila ešte na základnej škole, tak som si povedala, že žurnalistika je pre mňa tá správna cesta.

A prečo práve písanie v susednej krajine?

Dozvedela som sa o možnosti pre zahraničných Slovákov študovať na Slovensku, a keďže moja babka bola Slovenka, tak som tú možnosť využila. Keď som sa mala rozhodnúť, či ísť študovať žurnalistiku do Kyjeva alebo Ľvova, tak mi Bratislava pripadala ako prijateľnejšia možnosť. Dokonca v porovnaní s Kyjevom je to bližšie. Bola to možno šanca a príležitosť objavovať aj svoje slovenské korene, hoci okrem slovenskej v mojich žilách koluje aj ukrajinská, rusínska a maďarská krv. Možno aj preto som bola vždy tolerantná voči menšinám... Polovicu svojho života som prežila na Ukrajine a druhú polovicu na Slovensku a keď sa ma dnes v zahraničí pýtajú, odkiaľ pochádzam, v prvom momente ani neviem, čo mám povedať. Mám pocit, že mám dva domovy. Užhorod bude vždy moje mesto, cítim za ním silnú nostalgiu, ale tiež ma veľmi hnevá, keď vidím, koľko vecí tam nefunguje. No dnes som už doma aj v Bratislave, kde žijem 15 rokov. No myslím, že by som nemala problém žiť aj niekde inde, lebo domov si nosíš so sebou a je hlavne o ľuďoch, s ktorými si.

Kde na Slovensku si žila?

Keď som vyhrala konkurz na štipendium vlády SR a Matice Slovenskej, najprv som musela absolvovať ročnú jazykovú prípravu v Košiciach, po nej som sa hlásila na žurnalistiku do Bratislavy a prijali ma. Keď som ako 17-ročná odchádzala na Slovensko, musela som mame sľúbiť, že sa vrátim. No vtedy som ešte netušila, že na žurnalistike stretnem aj svojho muža. Keď sme sa vzali, nevideli sme reálnu možnosť ísť pracovať na Ukrajinu ako novinári, pre mňa bolo jednoduchšie nájsť si prácu v Bratislave než pre Tomáša v Užhorode, kde by sa musel najprv naučiť jazyk. A navyše, ja som sa na Slovensku od začiatku necítila ako v cudzine. Asi za to môžu gény. Podobne je to však aj v Maďarsku. Maďarčinu mám dokonale napočúvanú – bola tajným jazykom mojich starých rodičov, používali ju vždy, keď nechceli, aby im vnuci rozumeli. Neskôr sa nás tiež snažili naučiť po maďarsky, žiaľ, nepodarilo sa.

So slovenčinou to asi bolo iné...

Je pravda, že po slovensky som vedela, už keď som sem prišla. Moja babka bola Slovenka, doma a na ulici sme počuli slovenské nárečie, ktoré je blízke šarišskému. Odmalička som tiež sledovala v televízii slovenské rozprávky, neskôr počúvala slovenské rádiá, v puberte som dokonca mala slovenské idoly – Team a Tublatanku. Ich hudba mi pripadala progresívnejšia. Keď som potom prišla na Slovensko, stačilo už len začať rozprávať. Prízvuk som nemala, možno len trochu mäkšiu výslovnosť, kvôli ktorej ma v Bratislave považovali za Stredoslovenku.

Jazyk bol teda výhodou, ako cudzinku ma brali len na základe exoticky znejúceho mena a dokladov. A tie reakcie neboli vždy pozitívne. Niekedy ma znechutili až natoľko, že by som sa najradšej zbalila a vrátila do Užhorodu... Na úradoch bolo každému jedno, že rozprávam čistou slovenčinou, stačilo sa pozrieť na meno a miesto narodenie a hneď sa ma pýtali, či som sa sem len prišla dobre vydať. Raz sa mi to stalo aj u lekára. Predstavte si, že sa vás chirurg pri vyšetrení opýta, či ste si už ulovili nejakého ženícha... Iste, vtedy pred pätnástimi rokmi bola aj trochu iná doba a je jasné, že na úradoch či cudzineckej polícii vás berú ako stránku a nemajú možnosť vás aspoň trochu spoznať. Dnes by som sa už vedela lepšie brániť, som staršia a skúsenejšia.

Vnímaš to teda teraz inak?

Slovensko sa postupne posúva dopredu, je tolerantnejšie a otvorenejšie, cítiť to hlavne v Bratislave a väčších mestách. S negatívnymi reakciami sa už dnes nestretávam. No je to možno aj tým, že som už asimilovaná – rozprávam bez prízvuku, takže Slováci ma už v podstate vnímajú ako Slovenku, až na to meno. Ale aj to zvyknú mnohí považovať za pseudonym.

Keď spolu hovoríme o reči, na svojom blogu píšeš, že sa vzájomne priťahujete s ľuďmi, ktorí v tebe objavia osobu hovoriacu po rusky...

Možno je to intuícia či šiesty zmysel, no možno mám len jednoducho šťastie na ľudí, ktorí tiež pochádzajú z bývalého Sovietskeho zväzu a tá povinná ruština bola pre nás všetkých spoločná. No možno je to aj tým, že ja keď počujem niekoho rozprávať s prízvukom, hneď chcem vedieť, odkiaľ je, čo tu robí a ako sa má. A keď začujem prízvuk, ktorý mi pripomenie niektorú z postsovietskych republík, tak automaticky cítim akúsi blízkosť, spoločné dedičstvo dodnes funguje. No pamätám si, že keď mi po príchode na Slovensko často hovorili, že som z Ruska, vždy som sa bránila. Hoci ruštinu som sa na škole učila ako druhý jazyk hneď po ukrajinčine, a nie ako cudzí jazyk a je mi blízka. No dnes sa už ani nemôže stať, že by si niekto spájal Ukrajinu s Ruskom. Najmä vďaka nedávnym udalostiam v Kyjeve...

Ako vnímaš vzťah Ukrajiny a Ruska?

Mne pripomína vzťah Slovenska a Českej republiky a v niečom možno aj Slovenska a Maďarska, najmä tou štipkou negatívnej energie. Ukrajinci vždy cítili ako krivdu, keď ich spájali s Ruskom. Bol to ich väčší a silnejší brat, no nie vždy sa správal bratsky, hlavne počas komunizmu, keď Stalin počas nútenej kolektivizácie vyhladil viac ako 3 milióny Ukrajincov. No napriek tomu si boli Rusi s Ukrajincami vždy blízki a to smutnejšie je sledovať, keď sa politici snažia tie dva národy poštvať proti sebe.

A čo Ukrajina a Slovensko?

Keď sa v posledných mesiacoch na Ukrajine odohrávala revolúcia, každý deň sa ma kamaráti, kolegovia a známi pýtali, ako sa má moja rodina v Užhorode. Cítila som veľkú podporu. Ukrajinci vedia, že ich Slováci podporujú, aj keď možno nie na oficiálnej úrovni. Napriek tomu si myslím, že Ukrajinci sú dodnes pre Slovákov najviac neznámi zo všetkých susedov. Koľko Slovákov bolo už niekedy na Ukrajine? Aj preto, keď som prišla študovať do Bratislavy, Ukrajina sa každému spájala hlavne s mafiou a vydajachtivými slečnami...

Všetko to, čo majú krajiny západnej časti Európy spojené so Slovenskom...

Presne, Slováci sa tam musia cítiť veľmi podobne, ale je tiež pravda, že si to človek len ťažko predstaví, keď to nezažije na vlastnej koži. Každému by som odporúčala odísť na chvíľku zo Slovenska, z pohodlia svojho domova, možno aj na Ukrajinu. Veľa Slovákov si myslí, že cestovať na Ukrajinu je pre nich komplikované a pritom oni, na rozdiel od Ukrajincov, ani nepotrebujú víza.

Odradzujúce sú aj zvesti o dlhých čakacích dobách na hranici, možno.

A to je zase pravda (smiech). Žiaľ, dlhé rady na hranici sú bežné a na ukrajinskej strane aj uplácanie. Do pasu sa dajú peniaze a potom človek nečaká. Ale návšteva Ukrajiny sa napriek tomu oplatí, my sme tam boli naposledy pred pol rokom...

Čakali ste?

Jasné, aj s malým synom a to je asi aj dôvod, prečo málo cestujem domov. Najmä pre ten pocit bezmocnosti, ktorý mi vždy pripomenie časy železnej opony. Pri kontrolách na hranici si pripadáte ako malý šróbik, ktorý nič neznamená. Na ukrajinskej hranici stále určuje pravidlá každý, kto má akékoľvek výložky, automaticky vám tyká, na čo je môj muž vyslovene alergický. (úsmev) To je ale bežné aj na Slovensku, keď idete na Miletičku, tak Vietnamcom bežne tykáme...

To, o čom sme teraz hovorili, sa týka najmä vzťahu a susedstva – nazvime ho „veľkým" – teda štátov či národov. Ako vnímaš susedstvo v užšom zmysle slova? Začnime tým, že keď si prišla do Bratislavy, kde si bývala?

Bývala som na internáte... a boli to jedny z najkrajších rokov života. (smiech) Spoznala som sa svojím manželom a tvorili sme na internáte taký krúžok, mali sme s ostatnými spolužiakmi k sebe veľmi blízko. Pamätám si, ako som si na zápise prisadla k takej sympatickej dievčine a keď sme vypisovali, kde bývame, obidve sme si napísali rovnakú izbu. Tak som zistila, že je to moja spolužiačka a zároveň aj moja spolubývajúca a doteraz moja najlepšia kamarátka. Na internáte to fungovalo ako na vidieku, jeden bez druhého by neprežil. (smiech) Reciprocita musela fungovať, lebo nikto nebol sebestačný, ale vedel, že keď ja pomôžem tebe, ty pomôžeš mne. Už len taká drobnosť, že prídeš zachrániť susedku, ktorej vbehla do izby myš. (smiech)

Delenie sa o izbu je ten najužší možný druh susedstva...

Áno, chce to veľkú dávku tolerancie, aj keď si uvedomuješ, že je to umelo vytvorené prostredie a si tam len dočasne. Napriek tomu vzťahy pretrvali, rozumieme si, azda aj preto, že to boli roky, keď je človek ešte tolerantnejší a skôr schopný sa prispôsobiť. Myslím, že všetkým nám to prospelo. Mne najmä to, že som mala na izbe Slovenky, lebo v Košiciach som bývala na internáte so zahraničnými študentmi, ktorí po slovensky ešte dobre nevedeli, tak sme sa rozprávali po anglicky. Mali sme tam Maďarov, Chorvátov, Španielov aj Srílančanov. Možno odtiaľ pramení aj fakt, že nemám žiadne predsudky voči Arabom, boli to naši spolužiaci a oni nás brali ako spolužiačky, neboli sme úplne cudzí, ako keď niekoho vnímaš na ulici iba cez oblečenie a farbu pleti.

Súvisí s tým aj rozhodnutie ďalej študovať etnológiu?

Počas štúdia žurnalistiky, keď som čítala články o menšinách, v ktorých

[fjúžn] tip

Vitalia Bella sa zúčastní na charitatívnom podujatí **Ukrajinci Ukrajine**, ktoré sa bude konať v nedeľu 13. apríla v KC Dunaj od 18.00.

boli informácie podávané nekorektným, zaujatým spôsobom, iritovalo ma to a rozmýšľala som, čo sa s tým dá spraviť. Mám sa sťažovať každému jednému autorovi? Chcela som vedieť, čo je za tým, či osobná zaujatosť, alebo tendencia v rámci novín. A prečo napríklad SME píše o Rómoch inak ako Nový čas? Súčasťou môjho dizertačného výskumu boli rozhovory s novinármi z tých médií, ktoré najviac písali o rómskej menšine. Možno si to nahováram, ale snáď si aj novinári počas tých rozhovorov uvedomili, že to, čo robia, má nejakú váhu, a že keď píšu tak, že vychádzajú z nejakej všeobecne rozšírenej predstavy a snažia sa ulahodiť väčšine, môžu tým uškodiť. Myslím, že za tým nebola vedomá snaha skresliť realitu, ale skôr využiť ľudové predstavy – z pohodlnosti. Novinár však nesmie písať automaticky a bez rozmyslu. Tí, s ktorými som sa zoznámila, sú inteligentní a sympatickí ľudia. S niektorými som sa neskôr stretla v práci. Pre mňa to bolo určite prínosné a malo by zmysel v tom pokračovať, lebo písanie o Rómoch sa stále výrazne nemení a priepasť medzi nami a Rómami sa aj kvôli tomu ešte viac prehlbuje.

Takže funguješ vo svojom okolí ako ombudsmanka pre menšiny?

Aj vďaka svojmu zmiešanému pôvodu som mala vždy blízko k menšinám, možno som sa aj lepšie vedela vcítiť do ich situácie. Na žurnalistike som sa najskôr venovala médiám ukrajinskej a rusínskej menšiny, neskôr rómskej menšine v dizertačnej práci s témou obraz Rómov v slovenskej tlači. Ale mám aj vnútornú potrebu zastávať sa tých, ktorí sú v menšine, takže moji kolegovia už dokonca majú predo mnou zábrany nadávať povedzme na Rómov, Maďarov alebo aj homosexuálov. Týmto témam sa venujem aj na svojom blogu a okrajovo, keď učím študentov *(kurz Akademické písanie na Katedre etnológie a muzeológie Fif UK v Bratislave – pozn. redakcie)*.

A čo bývanie po skončení štúdia?

Po skončení školy sme si prenajali malý byt, také typické bratislavské bývanie – panelák. Najprv menší panelák, potom väčší, teraz bývame v klasickom dvanásťposchodovom na začiatku Karlovky. Je to krásne prostredie, ale je to stále panelák... Vyrastala som na vidieku, s otcom sme chodili k rieke a až tesne ku slovenskej hranici zbierať šťaveľ na polievku, lebo tam bol najlepší.

Takže veľa porovnávaš Bratislavu s miestami, kde si vyrastala...

Áno, predsa, Bratislava pred pätnástimi rokmi nebola pekné mesto pre život. Vtedy mi veľmi chýbalo, že nemôžem vyjsť von do záhrady, kde si môžeš len tak ľahnúť na zem, máš tam svoj strom a svoj kúsok oblohy. To mi stále chýba. A tiež susedské vzťahy. Na dedine sa všetci poznali a pomáhali si, jasné, že boli aj konflikty, ale určite to malo viac výhod ako nevýhod. Bývanie v paneláku je veľmi anonymné, navyše máme „šťastie" na susedov, ktorí sa stále striedajú, veľa bytov sa prenajíma, takže nie je šanca založiť si nejaké pevnejšie vzťahy. Samozrejme, že susedka príde, keď sa jej pokazí práčka alebo televízor, v kritických situáciách si tiež pomáhame. Ale že by sme chodili jedni k druhým na kávičku, to určite nie.

Každý má svoju prácu mimo paneláku...

Je pravda, že keď som bola na materskej, mala som šancu sa zoznámiť s viacerými susedkami. Lebo deti zbližujú. A aj psy, keby som bola psíčkárka. (smiech) Kočíkovali sme spolu, stretávali sa na ihrisku a tie vzťahy sa rozvíjali ďalej.

A tieto susedské vzťahy pretrvali aj neskôr?

Zväčša nie, možno preto, že som mala aj iné kamarátky s deťmi v rovnakom veku, tak som sa viac stretávala s nimi. Aj teraz síce na ihrisku porozprávame so susedkami, ale nevytvorili sme si k sebe až taký blízky vzťah.

Uvažovala si niekedy o tom, podniknúť niečo so susedmi či pre susedov?

Kebyže nebývam v paneláku, tak si to viem predstaviť. Ale ako sa už poznám, potom by sa tiež mohlo stať, že by som to trochu prehnala s pohostinnosťou. Keď k nám ide niekto na návštevu, môj muž sa smeje, že chystám hostinu ako na svadbu. To som si priniesla z Ukrajiny.

Aj naša svadba bola vlastne susedská aktivita. Pôvodne sme na nej mali byť len my a svedkovia a nakoniec sa rozrástla na susedskú párty na internáte. Napiekli sme koláče a ja som uvarila boršč – naši kamaráti ho milujú. Hoci na Ukrajine je to úplne bežné každodenné jedlo, pre slovenských susedov to bola udalosť. (smiech)

A naša izba na manželských internátoch fungovala aj ako čitáreň. Vždy sme mali plno kníh, že sa nám ani nezmestili do izby, a keď k nám niekto prišiel na návštevu, tak sme sa chvíľu rozprávali a potom každý skončil pri nejakej knihe – v každom rohu si niekto čítal.

A teraz?

Teraz v tom tak trochu pokračujeme. Nechávame pre susedov vo vchode časopisy, domáce i zahraničné, niekedy si tak môžu nájsť aj *The Economist* či *Time*, vždy si ich nakoniec niekto zoberie. Ja som tak raz prišla k čínskej ruži, ktorú tam niekto nechal pre susedov. Potom som napísala ďakovný lístoček. Takže nepriama komunikácia funguje, možno keby sme mali spoločný dvor, potom by sa dali robiť aj nejaké susedské aktivity.

Život v byte je iný ako život v dome...

Mám náš byt rada, je to náš domov, hrad, ale nevytvorila som si k nemu taký silný pocit, že by som v ňom chcela prežiť celý život. Viem si teda predstaviť, že by sme žili aj niekde inde. Určite by mi bolo príjemnejšie bývať v niečom trochu menej anonymnom a menej mestskom. Je mi blízka predstava o dome, záhrade a veľkom stole, ku ktorému všetkých pozvem.

Takže by si chcela vymeniť štvrť?

Naša štvrť je dobrá, kúsok od nás je les, Karloveské rameno, dá sa ísť na prechádzku. Pamätám si, že keď som pred pätnástimi rokmi cestovala po prázdninách naspäť do Bratislavy a vystúpila na Hlavnej stanici, chvíľu mi trvalo, kým som ten pohľad predýchala. Nie je to dobré miesto na vítanie návštevníkov. Za tie roky som si však stihla nájsť svoje kútiky Bratislavy, kde sa cítim dobre. No tiež veľmi radi cestujeme a na víkendy často jazdíme preč. Máme stresujúcu prácu, pri ktorej občas potrebujeme vymeniť prostredie. Našťastie Bratislava susedí aj s inými štátmi, takže chodíme na výlety do Maďarska a Rakúska, tak na jeden, dva dni, k iným susedom...

Možno pre teba predstavuje blog ten priestor, kde sa realizuješ.

Blogovať som začala na materskej, lebo mi chýbalo písanie. Zdieľanie toho, čo si všimneš a musíš to napísať, lebo inak sa to jednoducho nedá. Reakcie boli rôzne, ale to sa pri anonymných diskusiách dá očakávať. Možno som v ňom bola až príliš osobná, ale blog je zvláštny žáner, človek tam nemôže písať niečo, čo nie je vyslovene osobné, teda môže, ale načo potom. Blog mi určite pomohol, keď som sa na materskej cítila trochu mimo.

Môžeme považovať blog za formu virtuálneho susedstva?

Myslím si, že áno, stretla som tam množstvo ľudí, ktorí sú dnes moji kamaráti. Rozdiel medzi susedstvom a komunitou v tomto prípade je možnosť skamarátiť sa s niekým vyslovene na základe jeho názorov a myšlienok, spoločných záujmov. Po jednom z článkov sa mi ozvala Vita Jamborová, že tiež pochádza z Ukrajiny a má pocit, že jej píšem z duše. Dnes sme dobré kamarátky. S jednou blogerkou sme sa naposledy napríklad stretli na koncerte na podporu Ukrajiny. Viac ľudí mi napísalo, že vďaka môjmu blogu sa konečne odhodlali ísť pozrieť na Ukrajinu.

Samozrejme, občas mám aj negatívne reakcie, ale na tie nemá zmysel reagovať. Ten človek sa nepodpísal, je anonymný, čo mu umožňuje znásobiť zlobu, v skutočnom svete by niečo také nikdy nepovedal do očí. Tou reakciou viac vypovedá o sebe ako o autorovi a jeho texte.

Pri blogovaní ideš s vlastnou kožou na trh...

Určite, ale asi tam musí ostať nejaká hranica. Niektoré reakcie mi vyčítajú, že v mojich textoch je málo emócií, možno je to povahou alebo výchovou, no niektoré veci podľa mňa nepatria do verejného prejavu, môžeš sa o ne podeliť s blízkymi a kamarátmi. Nie som veľká introvertka, ale nechcem sa ani na nič hrať.

Pri blogovaní, ku ktorému si sa vrátila práve kvôli udalostiam na Ukrajine (aj aby si nemusela neustále odpovedať na otázky o Ukrajine) ma zaujal moment, že sa pozeráš na názory ruskej strany – teda intelektuálov, hudobníkov...

Od samého začiatku som rozmýšľala nad tým, ako vníma celú situáciu niekto z Ruska. A keď som videla tú masívnu propagandu v proputinovských ruských médiách a umelé vytváranie fašistov a banderovcov z Ukrajincov, pripadalo mi až neskutočné, že sa v Moskve uskutočnil viac ako 50-tisícový protest proti anexii Krymu. Tí ľudia predsa museli sledovať úplne iné zdroje, ako sú štátne médiá, a museli ich sami hľadať.

Ale skresľovanie informácií funguje aj na ukrajinskej strane, preto si pozerám viaceré zdroje a hlavne sa rozprávam s mojimi rodičmi a sestrou, ktorí žijú v Užhorode. Je to hrozné, keď so sestrou skypujeme o tom, či jej muž bude musieť narukovať, ak vyhlásia všeobecnú mobilizáciu.

Máš obavy?

Mňa skôr udivuje, keď sa ma slovenskí známi pýtajú, prečo moji rodičia neprídu sem. Prečo sem nezoberieš všetkých príbuzných, prečo tam zostávajú? Pretože sú tam doma.

Užhorod však nie je Krym...

To je pravda, ale mnohí to zrejme berú tak, že na Slovensku sa žije lepšie, tak prečo sa sem moji rodičia nepresťahujú? Nikdy sme to ani len nezvažovali. Ani ja som sa nechystala zostať na Slovensku, tak sa to vyvinulo. Keby som len chcela ísť za lepším, tak idem niekde úplne inde.

To, čo sa stalo na Kryme, sa však pravdepodobne ešte neskončilo...

S jedlom rastie chuť a keď Putin vidí, ako jednoducho získal Krym, môže si robiť nárok aj na ďalšie ukrajinské územia, kde žije ruská menšina. No myslím, že keby si každá menšina v Európe začala robiť nárok, že sa pripojí k svojmu „materskému“ štátu, neviem, či niektorý európsky štát by vôbec zostal pokope...
Často sa to prezentuje tak, že demonštrantom na Ukrajine išlo o vstup do Európskej únie. Ale oni hlavne chceli, aby sa Ukrajina nevrátila do totality a do ďalšieho nerovného zväzku s Ruskom. Chcú, aby ich krajina bola slobodná a silná, nezávisle na tom, či sa niekedy v ďalekej budúcnosti stane súčasťou Európskej únie.

Všimla som si, že aj mnoho Slovákov obdivuje a v dobrom závidí Ukrajincom ten entuziazmus a bojovnosť. Ani ja neviem, či som niekedy bola pyšnejšia na Ukrajinu ako v tieto posledné mesiace. Stáva sa mi, že večer neviem zaspať a najradšej by som bola tam.

Prečítajte si viac na vitabella.blog.sme.sk.

Migrácia očami historika: Kto je tu doma alebo Ako sa z hostí stali cudzinci...

Juraj Šedivý

Článok ponúka pohľad historika na tému zahraničnej migrácie na naše územie. Vnímanie cudzincov bolo odstupňované a menilo sa v čase – paradoxne „temný“ stredovek bol oproti 20. storočiu multietnický a tolerantný.

Prevzaté zo stránky www.integration.sk, ktorú spoločne spravujú Centrum pre výskum etnicity a kultúry a Liga za ľudské práva.

Základným zdrojom práva v našom štáte je Ústava Slovenskej republiky. V jej preambule sa konštatuje, že „My, národ slovenský… spoločne s príslušníkmi národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky“ sa na Ústave uzniesli prostredníctvom svojich zástupcov. Súčasne „my“ deklarujeme ochotu ku mierovej spolupráci s ostatnými demokratickými štátmi. Text preambuly len inými slovami vyjadruje odstupňované skupinové ponímanie, aké sa s ľudskými kolektívmi tiahne od dávnych čias. Už kedysi sa delili ľudia na NAŠICH, našich, raz našich inokedy cudzích, cudzích a CUDZINCOV. Menili sa len kritériá pre určovanie príslušnosti človeka k jednotlivým skupinám. Podľa aktuálnej ústavy sú Slováci „NAŠI“, menšiny sú „naši“, demokratické štáty sú „raz naši – inokedy cudzí“ a implicitne všetci ostatní sú cudzí.

Odstupňovanie cudzosti však nájdeme už v kronikách spred jedného tisícročia. Napríklad kronikárovi Thietmarovi z Merseburgu boli najbližší Sasi, medzi našich v širšom slova zmysle rátal aj iných Nemcov, obojako vnímal iné etniká žijúce v rámci Rímsko-nemeckej ríše (napríklad Čechov alebo Talianov), iných už označoval ako cudzincov a napokon „najcudzejšie“ mu boli nekresťanské etniká. Spoločný pôvod, jazyk, príslušnosť k štátu, podobný sociálny a politický systém a napokon náboženstvo boli jeho kritériami „našskosti“.

Čo by však Widukind napísal, keby žil pred tisícročím povedzme na juhozápadnom Slovensku? Našiel by tu ľudí hovoriacich slovanskými dialektmi (nitrianski Slovania), maďarčinou, niektoré dediny boli hojne osídlené zajatcami z nemecky alebo česky hovoriacich krajín. Vo viacerých hradiskách – možno aj v Preslave, ktorú dnes voláme Bratislavou, zastávali post županov nemeckí bojovníci. Prišli z Bavorska v sprievode kráľovnej Gizely – manželky kráľa Štefana I. Ten etnickú heterogenitu vítal a podporoval. V ponaučeniach svojmu synovi Imrichovi odkázal budúcnosti: „kráľovstvo jediného jazyka a jediného mravu je slabé a krehké“. Tých, ktorí na jeho územie prichádzali spoza hraníc, aby sa tu usadili, nazýval on aj jeho súčasníci „hosťami“ (latinsky hospites). A v podhradiach jeho kráľovstva sa usádzali dokonca aj inoverci – židia či muslimskí izmaeliti.

A tak sa mohlo stať, že v tom istom čase sa Bratislava ako jedno z najdôležitejších centier v pohraničí Štefanovho kráľovstva mohla nazývať podľa bližšie neznámeho miestneho veľkomoravského mocipána Preslava (takto sa spomína ešte aj na Štefanovej minci), Pressburg (nemecká skomolenina slovenskej Preslavy), Pozsony či Posonium (maďarský a latinský tvar odvodený zrejme z bavorského mena Poso). Dokonca vznikli názvy zmiešané z viacerých jazykov – napríklad niekde v priestore medzi Patrónkou a ZOO sa nachádzala osada, ktorú volali Nogvyzdrice (z maďarského Nagy a slovenského Vydrica). Naznačená etnická a jazyková pluralita bola typická pre väčšie centrá a naopak – čím menšie vidiecke sídla, tým možno predpokladať ich väčšiu „jednofarebnosť“.

Štefanova „multietnická doktrína“ bola pre Uhorsko typická aj neskôr. V 13. a prvej polovici 14. storočia pozývali kráľ, cirkev aj šľachtici masovo na svoje majetky kolonistov z cudziny. Pokým v 20. storočí smerovala väčšina európskych vysťahovalcov do zámoria, 600 rokov predtým putovali k nám. Veľa ich prichádzalo z krajín, kde bol v tom čase prebytok obyvateľstva – z horného Nemecka, Porýnia, oblasti dnešného Beneluxu. V stredovekom Prešporku či Trnave bolo počuť aj taliančinu. Podľa kupeckej rodiny Bonaventura de Salto je v Bratislave dokonca pomenovaná aj ulica v centre mesta – Ventúrska. Cudzí kolonisti sa po usadení stávali „hosťami“, ktorí mali lepšie právne postavenie a prinajmenšom dočasné daňové výhody. Priniesli so sebou nové právne poriadky, inovatívne technológie a iné zvyky, ktoré od nich preberali domáci. Niektoré lokality obsadili prevažne a tak napríklad v Bratislave alebo Šoproni prevážila na päť storočí nemčina, inde ako napríklad v Trnave alebo Budíne sa v uliciach ozývali aj dva-tri jazyky, často z tých istých úst. Preto bolo na prvé počutie ťažko určiť, kto je v meste cudzincom a kto domácim.

Nedá mi nepreskočiť do súčasnosti a nespomenúť jednu príhodu. Ešte pred pár rokmi strážila bratislavské detské ihrisko na Kozej ulici stará pani. Bol som prekvapený, keď mi raz povedala, že nevie písať a aj čítanie jej vraj išlo s ťažkosťami. Za to ovládala všetky tri jazyky starej Bratislavy – nemčinu, maďarčinu aj slovenčinu. Keď som sa opýtal, akú má národnosť, odvetila po krátkom zaváhaní, že je Prešporáčka.

Postoj k cudzincom sa menil v neskorom stredoveku. Prišla ekonomická kríza, osmanskí Turci sa tlačili z juhu, vyťažené banské diela prestávali byť výnosné… V takých časoch si skupiny hľadajú nepriateľa a kvôli tomu najmä v 15. storočí dochádzalo k etnickým napätiam medzi nemeckými a slovenskými Uhrami v mestách dnešného Slovenska a maďarskými a nemeckými mešťanmi v centrálnej časti kráľovstva a v Sedmohradsku. Situáciu ešte skomplikovala katastrofa uhorských vojsk pri Mohácsi v roku 1526, dôsledkom ktorej obsadili v podstate celé územie dnešného Maďarska osmanskí Turci. Obyvateľstvo z juhu sa tlačilo za Dunaj. Vtedy prišli Srbi do Komárna alebo Chorváti do okolia Bratislavy (ostal po nich napríklad názov Chorvátsky Grob alebo ľudové piesne v Jarovciach). Uhorsko sa v tomto období začlenilo do habsburskej monarchie, čo ešte viac podporilo rôznorodosť jeho obyvateľov. V knihe Rody starého Prešporka sa možno dočítať, že do Bratislavy prichádzali úradníci rakúskeho, nemeckého a severotalianskeho pôvodu. Južne od Álp mali svoj pôvod napríklad aj dediční prešporskí poštmajstri Paarovci (bývali na Panskej ulici). U Gissingovcov, ktorí pochádzali zrejme z dnešného Burgenlandu a bývali na Dunajskej ulici, sa dokonca cár Peter Veľký učil stavať vojenské lode.

Neskôr, v 19. storočí sa v dôsledku osvietenstva oslabila pozícia viery a cirkvi. Navyše cirkev už nebola jedna ako v stredoveku, ale boli rôzne. Rodiace sa moderné štáty sa preto museli ideologicky oprieť o hodnotu, ktorá dovtedy nebola natoľko podstatná – rečovo-národnostnú identitu (nacionalizmus). U nás sa tento trend prejavil výraznou maďarizáciou najmä v mestskom prostredí. Tú po roku 1918 nahradila čechoslovakizácia, ktorú cez vojnu zase vystriedala slovakizácia. Zo Slovenska – kedysi pestrého rôznojazyčného regiónu – sa deportáciami „cudzincov“, ktorých predkovia sem prišli často už v stredoveku ako „hostia“, stala monotónna krajina. Najviac je posun vidieť na príklade Bratislavy. Z trojjazyčného Prešporka so silnou židovskou komunitou sa behom troch generácií stala jednorečová Bratislava. Väčšina jej obyvateľov nemá v meste korene staršie ako 2–3 generácie.

Novú éru vnímania cudzincov zahájila amerikanizácia a komercionalizácia našej kultúry. Niekdajšiu multikulturalitu väčších miest dnes znovu začínajú pripomínať anglické nápisy na našich „shopoch“ a „café“. Angličtina ako povinný jazyk na základných školách otvára našincom dvere do sveta a zároveň umožňuje komunikáciu s cudzincami, ktorí sem prídu na krátky pobyt či na dlhšie. Do budúcnosti možno očakávať – najmä v súvislosti s prípadným zvyšovaním životnej úrovne – väčšiu globalizáciu a internacionalizáciu aj u nás. Bude na našich potomkoch, či sa k prichádzajúcim budú správať ako ku „hosťom“ v stredoveku alebo ako k „domácim cudzincom“ pred 70 rokmi.

Juraj Šedivý prednáša o rôznych aspektoch stredovekých dejín na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, vyštudoval a prednášal aj na Viedenskej univerzite a je zástupcom Slovenska v troch celosvetových historických výboroch (pre dejiny miest, pre dejiny písma a pre diplomatiku).

[fjúžn] tip

V piatok 11. apríla sa s Jurajom Šedivým môžete vybrať na multikulti prehliadku Bratislavy. Vyrážame o 16.00 spred sochy Svätopluka na Hrade. Rezervácie na nms@nadaciams.sk.

Nové výzvy v oblasti migrácie a integrácie očami Ligy za ľudské práva

Zuzana Števulová

Politická participácia migrantov

V roku 2013 sa Liga za ľudské práva začala zaoberať viacerými novými témami v oblasti migrácie a integrácie cudzincov na Slovensku. Naším dlhodobým zámerom je prinášanie nových, aktuálnych tém do verejnej diskusie o migrácii a migrantoch na Slovensku. Medzi takéto témy patrí aj účasť usadených migrantov na politickom živote krajiny a ich možnosť ovplyvňovať verejné politiky v krajine prostredníctvom aktívneho aj pasívneho volebného práva.

Preto sme spoločne s partnermi z Českej republiky, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Poľska, Rumunska, Bulharska a Slovinska pripravili projekt, ktorého cieľom je zlepšenie zapojenia cudzincov do verejného života v krajinách strednej a východnej Európy. Zameriavame sa na podporu a presadzovanie aktívneho aj pasívneho volebného práva pre trvalo usadených cudzincov z tretích krajín v miestnych a krajských voľbách, zvýšenie zapojenia cudzincov do rozhodovacích procesov a ich podpora pri formulovaní a presadzovaní riešenia problémov, ktoré sa ich bezprostredne týkajú.

V marci 2014 sme uskutočnili študijnú cestu do švédskeho Malmö, na ktorú prijal pozvanie aj poslanec slovenského parlamentuMartin Poliaček a predstaviteľ afganskej komunity na Slovensku Azim Farhadi. Univerzita v Malmö predstavila účastníkom zo strednej a východnej Európy príklady dobrej praxe účasti migrantov na verejnom a politickom živote vo Švédsku.

Účastníci následne diskutovali o možnosti prenosu dobrej praxe do iných krajín. Cudzinci (občania EÚ aj občania tretích krajín) tvoria približne 1.3% celkovej populácie Slovenska. Na konci roku 2013 tu žilo 26.157 cudzincov z tretích krajín a 45.492 občanov členských krajín EÚ. Približne 80% všetkých cudzincov má na Slovensku trvalý pobyt, čo im prináša aj možnosť voliť a byť volení do samosprávnych orgánov. Občania EÚ s trvalým pobytom na Slovensku majú tiež právo voliť vo voľbách do Európskeho parlamentu.

Na druhej strane, Ústava SR vylučuje cudzincov z možnosti stať sa členmi politických strán, či zakladať alebo financovať politické strany. Dôsledkom toho môže byť, že ich volebné právo je len formálne a nemotivuje ich k výraznejšej účasti na verejnom živote. Integračné politiky EÚ a Slovenska však zdôrazňujú potrebu zapojenia cudzincov do verejného a politického života s cieľom zvýšiť ich možnosti spolurozhodovať o veciach, ktoré sa týkajú ich života.

Aj preto Liga za ľudské práva sformulovala viaceré odporúčania pre zlepšenie zapojenia cudzincov do tvorby politík. Medzi najdôležitejšie patrí návrh umožniť cudzincom stať sa členmi politických strán a tiež vytvorenie osobitného Výboru pre práva cudzincov pri Rade vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorého vznik predpokladá aj nová Integračná politika Slovenskej republiky, prijatá vládou v januári 2014. V ďalšom období budeme pokračovať v aktívnom presadzovaní týchto odporúčaní vo verejných politikách.

Projekt *Fostering political participation and policy involvement of immigrants in 9 Central and Eastern EU countries* (HOME/2013/EIFX/CA/CFP/4234) je spolufinancovaný z prostriedkov Európskej únie.

Obchodovanie s ľuďmi

V súvislosti s poskytovaním právnej pomoci migrantom, na ktorú sa Liga za ľudské práva dlhodobo špecializuje, sme sa viackrát stretli s prípadmi, ktoré indikovali, že migrant sa mohol stať obeťou obchodovania s ľuďmi. Preto sme sa rozhodli zamerať aj na túto oblasť pomoci a od roku 2013 realizujeme projekt *Presadzovanie práv obetí obchodovania s ľuďmi v Bulharsku, Rumunsku a na Slovensku s dôrazom na právnu pomoc - Prístup zohľadňujúci ľudské práva*.

Cieľom je najmä zlepšiť prístup obetí obchodovania k právnej pomoci počas trestného konania alebo počas iných súvisiacich konaní s dôrazom na zachovanie ich dôstojnosti a ochrany ich ľudských práv. V rámci projektu sme v októbri 2013 vybrali a vyškolili 20 sociálnych pracovníkov, ktorí sa venujú pomoci obetiam obchodovania, v poskytovaní základných právnych informácii. V týchto dňoch vydávame prehľad súčasnej platnej a účinnej legislatívy v oblasti obchodovania s ľuďmi a jej porovnanie s medzinárodnými štandardami zavedenými smernicou EÚ a Dohovorom Rady Európy pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi.V pláne máme aj vyškolenie 20 advokátov a právnikov so špecifikách zastupovania obetí obchodu s ľuďmi.

Chceme sa tiež zamerať na zlepšenie súčasného systému ochrany a pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi na Slovensku, keďže sme zaznamenali viaceré prípady, ktoré naznačujú, že súčasná prax nedokáže identifikovať a účinne pomôcť tým migrantom, ktorí sú vystavení tzv. subtílnym, alebo skrytým formám obchodovania s ľuďmi. Ide najmä o prípady domácej práce alebo pracovného vykorisťovania, ktoré je maskované rôznymi typmi zmlúv alebo právnych vzťahov. Odhalili sme napríklad prípad vietnamskej občianky, ktorá bola na Slovensko podvodne zlákaná dvoma slovenskými občanmi (druh a družka) s cieľom získať neplatenú domácu slúžku. Za týmto účelom uzatvoril muž fiktívne manželstvo s obeťou, aby jej zabezpečil trvalý pobyt na Slovensku. Obeti sľúbil finančnú odplatu za to, že sa bude starať o jeho maloletú dcéru, kým nezačne chodiť do školy a následne letenku späť domov. Obeť sa až po príchode na Slovensko dozvedela, že jej „manžel“ v skutočnosti žije s matkou svojej maloletej dcéry v spoločnej domácnosti, kde sa mala ona starať nielen o maloleté dieťa, ale aj o partnerku, celú domácnosť a záhradu a vykonávať rôzne manuálne práce. Manžel jej zobral doklady a po celý čas sa jej vyhrážal deportáciou, ak niekomu prezradí, čo sa v skutočnosti deje. Nakoniec, keď už pani nepotrebovali, sa s ňou bez jej vedomia rozviedol, rozvod oznámil cudzineckej polícii, požiadal o zrušenie pobytu a svoju (už vtedy bývalú) manželku vyhodil z domu. Až vtedy nás ona požiadala o pomoc. Tento smutný prípad v súčasnosti riešime a snažíme sa dosiahnuť potrestanie páchateľov a ochranu obete. Veríme, že aj realizáciou tohto projektu sa nám postupne podarí zlepšiť ochranu obetí obchodovania s ľuďmi na Slovensku.

Projekt *Promotion of the Rights of Trafficked Persons in Bulgaria, Romania and Slovakia with Emphasis on Legal Support – A Human Rights-Based Approach* je spolufinancovaný z prostriedkov Európskej únie (Prevencia a boj proti kriminalite).

program
9. ročníka [fjúžn]
10/4 — 16/4 2014 Bratislava

Festivalová permanentka za 12 eur na predpredaj.zoznam.sk. S permanentkou je možné navštíviť všetky platené podujatia v celkovej hodnote 52 eur. Permanentka negarantuje miesto v sále, preto je potrebné prísť na podujatia skôr a vymeniť ju za vstupenku na jednotlivé akcie.

Zvonko Lakčević

streda 9/4 warm-up

16.00 — 21.00 | dvor za Povrazníckou 6
warm-up párty | vstup voľný
[fjúžn] na dvore
spolupráca | Susedia na dvore
Na jednom z najsusedskejších dvorov Bratislavy vás čaká diškurka o vrtuli v zadku, hudobno-tanečná improvizácia Neighbors (Company elledanse), koncert The Raw Bishops a iné roztopaše... Tak napečte či navarte dáku exotiku a dôjdite si poklábosiť so susedmi!

20.00 | Dunaj˜ | Nedbalova 3
párty | 2 eur
[fjúžn] [wórm-ap] — DJs Dr. Tesla + Pokyman
V podvečer pred štartom 9. ročníka sa s nami nalaďte na festivalovú nôtu.

štvrtok 10/4

18.00 | Dunaj˜ | Nedbalova 3
prezentácia | vstup voľný
[Literárny klub] Možno príde aj Zvonko...
spolupráca | literarnyklub.sk
Nová, netradičná kuchárka Zvonka Lakčevića Varešky pre partizánov prináša výber 25 pôvodných balkánskych receptov. O nich a ich autorovi sa budeme rozprávať s jeho priateľmi...

20.00 | Photoport | Pražská 11
prezentácia | vstup voľný
[Krakatoa] Amalia Roxana Filip
spolupráca | Mladý pes
jazyk | anglický
Pochádza z Rumunska a stala sa súčasťou bratislavskej audiovizuálnej scény. Jej vlastnými slovami ju a jej prácu vystihujú pojmy: ženy, stroje, kód(y), muži.

Ifi Ude

piatok 11/4

16.00 | stretnutie pri Svätoplukovi na Hrade
prehliadka mesta | vstup voľný
Multikulti Bratislava s Jurajom Šedivým
spolupráca | Liga za ľudské práva
rezervácie | nms@nadaciams.sk
Juraj Šedivý prednáša o rôznych aspektoch stredovekých dejín na Filozofickej fakulte UK. Ukáže vám naše mesto tak, ako ho zväčša nevidíme. S bohatou, multikultúrnou históriou.

16.30 | Berlinka + Ex Libris | Námestie Ľ. Štúra 4
pre deti | 2 eur
[BookObrazy] Môj dedko Rýchly šíp
spolupráca | Slovenská národná galéria
rezervácie | barbora.jurinova@sng.sk
Stretnutie pre deti, knihy a obrazy. Spoznať najmenšiu indiánsku osadu, zaslúžiť si pravé indiánske meno, vykopať vojnovú sekeru, vyfajčiť fajku mieru, získať tri (možno aj slepačie) indiánske pierka, postaviť vlastný totem – to všetko dokáže Môj dedko Rýchly šíp! Indiánske dobrodružstvo zažijete aj vy s knihou Marty Hlušíkovej.

The Best of Visegrad
20.00 | elledanse | Miletičova 17/B
divadlo + koncert | 8 / 5 eur
Automatic (**Teatr Novogo Fronta** RU / CZ)
WWW Neurobeat + Fajt CZ
Sólové predstavenie Iriny Andreevy RU Automatic je sarkastickou tragikomédiou o konflikte medzi minulosťou a súčasnosťou a súboji človeka s vlastnou duševnou strnulosťou.
Nový koncertný program WWW k aktuálnemu CD Atomová včela je dramaticko-hudobnou výpoveďou a tanečno-fyzickaou smršťou zároveň. Expresívny vokál Ondřeja Anděru a speváčky Milesy je hnaný vpred groovmi bubeníka Pavla Fajta.

sobota 12/4

10.00 — 13.00 | elledanse | Miletičova 17/B
tanečný workshop | vstup voľný
Afro-kubánske rytmy s Johnsonom Mayetom
rezervácie | rezervacie@elledanse.sk
Profesionálny tanečník Johnson Mayet vás zasvätí do tajov folklóru „orishas“ aj súčasného afro-kubánskeho tanca. Náročné na fyzickú kondíciu, na izoláciu jednotlivých častí tela, na koordináciu pohybov v niekoľkých rytmoch naraz.

11.00 — 17.00 | Córdoba | Obchodná 31
párty len pre ženy | vstup voľný
Babinec
spolupráca | Islamská nadácia na Slovensku
rezervácie | nms@nadaciams.sk
Už tradične pozývame všetky ženy, devy a slečinky na „páračky“ do Córdoby. Popri babských pletkách sa môžete všeličomu priučiť a ešte si aj exoticky pochutnať!

13.00 — 18.00 | Horáreň | Lesná 1
pre deti | vstup voľný
S Fúziou a Fúzikom do lesa!
Pre všetky fjúžnochtivé deti sme opäť pripravili netradičné popoludnie v prírode. Hudba, hry, tvorivé dielne a možno príde aj Ujo Mrkvička!

The Best of Visegrad
21.00 | Dunaj~ | Nedbalova 3
koncert | 5 eur
[fjúžn] sounds — Ifi Ude PL **+ Treehouse Conspiracy** CZ **+ DJ Iwan**
Ifi Ude je jedinečným zjavom na poľskej scéne. Ovplyvnená africkými koreňmi kombinuje rôzne žánre, od existenciálneho minimalizmu až po hypnotický trance.

Bábkové divadlo na rázcestí

nedeľa 13/4

11.00 — 17.00 | Stará tržnica | Námestie SNP 25
komunitné stretnutie | vstup voľný
Nedeľná [fjúžn] paráda
spolupráca | Aliancia Stará Tržnica
Nedeľná Paráda, to je ostrov pozitívnej deviácie, kde môžete stretnúť ľudí z celého sveta, ktorí sa rozhodli žiť na Slovensku. Budeme si vymieňať literatúru či poštové známky, vyrábať pohľadnice, učiť sa, ako robiť saltá a omnoho omnoho viac. Všetko pod jednou strechou. Paráááada, nie?

18.00 | Dunaj~ | Nedbalova 3
komunitné stretnutie | 2 eur pre Ukrajinu
Ukrajinci Ukrajine
Naši východní susedia zažívajú už niekoľko mesiacov ťažké chvíle. Príďte im vyjadriť solidaritu a dozvedieť sa viac o Ukrajincoch na Slovensku. Vystúpi Zbor Tarasa Ševčenka z Bratislavy a trio Mak z Ľvova.

20.30 | Lumière | Špitálska 4
film | 4 / 3 eur
Príbeh môjho syna (**r. Sergio Castellitto, 2012** IT / ES / HR)
Slobodná matka Gemma (Penélope Cruz) prichádza so svojím dospievajúcim synom Pietrom do Sarajeva, aby spoznal krajinu, v ktorej sa narodil. Pred 16 rokmi ju museli kvôli bosniansko-srbskej vojne opustiť. Gemma sa tak vracia na miesta, ktoré v nej prebúdzajú dávne spomienky.

Teatr Novogo Fronta

pondelok 14/4

18.00 | A4 | Karpatská 2
prezentácia | vstup voľný
bell hooks — feminizmus do vrecka o zanietených politikách
spolupráca | Aspekt
Zaujíma vás, ako je to naozaj s krásou, láskou či rodičovstvom a feministickými politikami? Dozviete sa v knihe teoretičky a aktivistky bell hooks v novej aspektovskej knižke. Pozvanie na prezentáciu prijali Adam Bžoch, Jana Juráňová, Lulu Mendelová, Irena Brežná. Moderuje Jana Cviková.

19.00 | Foajé | Štefánikova 16
film | vstup voľný
Otvorené okná (**r. študenti VŠMU, Slovensko, 2013**)
spolupráca | Iniciatíva
Kolekcia krátkych študentských filmov z produkcie Občianskeho združenia Iniciatíva o „našich“ menšinách, starých i tých nových. Filmy pre projekt Otvorené okná natočili študenti 2. ročníka Dokumentárnej tvorby z Filmovej a televíznej fakulty VŠMU pod vedením Ingrid Mayerovej, Jara Vojteka a Vladimíra Slaninku.

20.00 | A4 | Karpatská 2
divadlo | 4 / 3 eur
List čiernemu synovi (**Bábkové divadlo na rázcestí**)
Adaptácia poviedky Ireny Brežnej o prekonávaní strachu z cudzoty. Intímna výpoveď bielej matky, ktorá čaká a porodí čierne dieťa je vytvorená na základe autentických zážitkov a skúseností, v ktorých sa stretávala so strachom z cudzoty a inakosti v bielej krajine a spoznávaním kultúry afrických predkov svojho syna.

20.30 | Lumière | Špitálska 4
film | 4 / 3 eur
Moja vlasť (**r. Mohamed Hamidi, 2013** FR / DZ)
Študent práv Farid žije celý svoj život vo Francúzsku. Keď jeho otec ochorie, pošle ho do Alžírska, aby sa pokúsil zachrániť rodinný dom pred demoláciou. V zdanlivo zaostalej krajine svojich predkov však postupne spoznáva jedinečných ľudí, ktorých humor a priamočiarosť ho prekvapí a hlboko zasiahne.

Sena Dagadu

utorok 15/4

08.30 | Dunaj~ | Nedbalova 3
diskusia | 1 eur
[Kreatívne ráno] Jessica Serran
spolupráca | Midl
jazyk | anglický
V Prahe žijúca kanadská umelkyňa Jessica Serran vám pri rannej káve porozpráva o značkovaní a túžbe človeka dokumentovať svoju existenciu. Po Kreatívnom ráne sa môže desať z vás zúčastniť aj workshopu o metódach jej práce (registrácia na info@kreativnerano.sk do 13.4.2014).

19.00 | Artforum | Kozia 20
diskusia | vstup voľný
Cudzinci v škole
Multikulturalizmus postupne preniká aj do našich škôl. O viacerých školských novinkách a experimentoch sa budeme zhovárať v kníhkupectve Artforum.

20.00 | Dunaj~ | Nedbalova 3
koncert | 15 / 9 eur predpredaj
Dub Pistols UK + La3no Cubano + The Ugly Selectors
spolupráca | Agentúra Pohoda
Vychýrená britská skupina Dub Pistols je jedným z najlepších koncertných zoskupení hrajúcich dub a breakbeat, zmiešaný s ďalšími žánrami ako reggae, ska, hip-hop a elektronika.

20.30 | Lumière | Špitálska 4
film | 4 / 3 eur
Mission London
(r. Dimitar Mitovski, 2010 BG / UK / HU / MK / SE)
Mission London je excentrická politická satira, ktorá sleduje pokusy nového veľvyslanca Varadina obnoviť činnosť Bulharskej ambasády v Londýne. Mitovskiho debut sa stal najúspešnejším filmom postkomunistickej bulharskej kinematografie.

streda 16/4

18.00 | Dunaj~ | Nedbalova 3
diskusia | vstup voľný
Akí sme susedia?
Čo vieme o „našich“ cudzincoch? Ako sa im žije s nami a medzi nami? O migrantoch na Slovensku sa budeme zhovárať s odborníkmi a odborníčkami z Inštitútu pre verejné otázky a Medzinárodnej organizácie pre migráciu.

The Best of Visegrad
20.00 | Dunaj~ | Nedbalova 3
koncert | 5 eur
[fjúžn] na úteku — Sena Dagadu HU + DJ Elo (Irie Maffia) HU + DJ Julah
Záver festivalu bude patriť Sene Dagadu, pôvodom z Ghany, populárnej na festivaloch i v kluboch po celom Maďarsku. Predstaví svoj druhý album Lots of Trees.

KOMUNITNÁ NEDEĽA V STAREJ TRŽNICI

NEDEĽNÁ PARÁDA

[fjúžn]:
CELÝ SVET POD JEDNOU STRECHOU

13. APRÍL
11.00 → 17.00
STARÁ TRŽNICA

ORGANIZUJE

S FINANČNOU PODPOROU

S MEDIÁLNOU PODPOROU

PODPORUJEME

Aj ten cudzinec je Bratislavčan, Senčan, Prievidžan

Prijatie faktu kultúrnej a sociálnej diverzity je akceptovanie spôsobu myslenia aj o nás samotných, o tom, čo je správne, ako vnímame niečo nové, „cudzie“. Čo to vlastne znamená „integrovať sa“? Je to skutočne na Slovensku také bezproblémové, že sa stačí „chcieť integrovať“ a jednotlivec bude začlenený do širšieho spoločenského celku, kde bude vnímaný ako rovný člen spoločnosti? Aj na tieto otázky sa pokúša odpovedať publikácia *Migranti v meste: prítomní a (ne)viditeľní*. Publikácia je výsledkom výskumného projektu, ktorý od marca 2013 do marca 2014 realizoval Inštitút pre verejné otázky (IVO) spolu s Centrom pre výskum etnicity a kultúry (CVEK) s podporou Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín. Knihu napísali autorky Miroslava Hlinčíková, Alena Chudžíková, Elena Gallová Kriglerová a Martina Sekulová. S dvoma z nich sme sa o výskume porozprávali.

Prečo vznikla táto publikácia?

Miroslava Hlinčíková: Zaujímala nás sociálna integrácia a tá sa odohráva práve na úrovni každodenného života. Chceli sme sa pozrieť na to, ako fungujú migranti na lokálnej úrovni, či su viditeľní alebo neviditeľní, ako prebieha integrácia s ostatnými obyvateľmi. Preto sme aj projekt nazvali (Ne)viditeľní migranti v meste. Aby nebol tento výskum iba všeobecný, rozhodli sme sa ho zamerať na tri lokality. Zámerom bolo dopracovať sa aj k odporúčaniam, ktoré by mohli tieto konkrétne mestá využiť.

Alena Chudžíková: Každá lokalita, ktorú sme skúmali, je iná. Či už štruktúrou migrantov, ale aj inými charakteristikami ako trh práce, demografická štruktúra, infraštruktúra. V neposlednom rade sa líšia aj historickou skúsenosťou, čo sa ukázalo ako pomerne relevantné.

Čo a ako ste teda skúmali?

MH: Na začiatku sme sa rozhodli, že chceme skúmať tri lokality, ktoré budú niečím odlišné, aby sme mohli aj porovnávať. Chceli sme určite Bratislavu, pretože je najmultikultúrnejšia na Slovensku a zažíva novú migráciu. Ale tá by bola príliš široká, preto sme si zvolili na základe štatistík mestskú časť Nové Mesto. Ďalej sme si vybrali Senec, pretože má nadpriemerný podiel cudzincov a treťou lokalitou sa stala Prievidza, ktorá reprezentuje akýsi slovenský priemer, čo sa týka počtu migrantov a ich štruktúry.

S akými postojmi ste sa stretli u zástupcov samospráv?

ACH: S inštitúciami to bolo trocha ťažšie, mnohí nám hovorili, že oni vlastne o tejto téme nič nevedia. Ale keď sme sa s nimi stretli a oni vtedy zistili, koľko tých migrantov v ich meste vlastne žije, začali v priebehu toho rozhovoru o tom celom premýšľať. A to je veľmi pozitívne, že sme načali tému a možno to tie mestá k niečomu posunie. Napríklad v Prieviedzi sa mi až zdalo, že boli radi, že sa niekto zaujíma o ich mesto aj z tejto neprebádanej perspektívy.

Prečo vlastne ostávajú migranti pre samosprávy neviditeľní?

ACH: Samosprávy majú v globále skôr reaktívny prístup. Riešia až to, čo sa stane problémom, lebo nemajú financie a dostatočné kapacity. Bojujú skôr s každodennými problémami, a preto nevyhľadávajú nové fenomény a nevyvíjajú v nich iniciatívu. A to sa netýka len cudzincov.

Niektoré témy neexistujú, kým sa nepomenujú. Myslíte si, že aj váš výskum môže prispieť k tomu, že sa tým samosprávy začnú zaoberať?

MH: My veríme, že áno. Súčasťou projektu boli aj diskusné fóra v každej lokalite, na ktorých sme sa snažili tú tému otvoriť. A všade prišli veľmi zaujímaví ľudia a už len v rámci tých diskusií zaznel v Senci a Prievidzi aj prísľub, že by sa tou témou mestá mohli zaoberať. Oni sami nám hovorili, že nemajú

kapacity sa tomu venovať. Avšak podľa nás to je aj o symbolických gestách – samosprávy môžu publikovať občas článok v miestnych novinách alebo všímať si príbehy migrantov. Proste uznať, že aj ten cudzinec je Bratislavčan, Senčan či Prievidžan. Pre každé mesto sme zároveň sformulovali samostatné odporúčania.

ACH: Samosprávy neboli v žiadnom prípade nastavené negatívne, len nevedeli, čo by vlastne mohli v tejto oblasti robiť. Preto sme sa im snažili naznačiť, že to symbolické uznanie kultúrnej diverzity vysiela signál cudzincom, že aj oni môžu prísť na úrad. Prvý krok v prekonávaní tej vzájomnej bariéry by podľa nás mala spraviť majorita.

MH: Napríklad v Senci patrí najobľúbenejšia reštaurácia rodine s migrantským pôvodom. Tak sme mestu navrhli, nech o nich napíšu článok do svojich novín a dajú im tak najavo, že nie sú pre nich cudzí.

A čo hovorili migranti na susedské spolužitie?

MH: V podstate väčšinou hovorili, že sa na Slovensku cítia dobre a chcú tu vychovávať svoje deti. Často obetujú svoj život práve tomu, aby ich deti mali lepšiu štartovaciu čiaru ako oni. Takže to ide na úkor ich voľného času alebo času na učenie sa jazyka či zapájanie sa do voľnočasových aktivít. Stretli sme sa však aj s takými migrantmi, ktorí veľmi pozorne sledovali politiku, lokálnu aj národnú, zapájali sa do diskusií, alebo sa aj absolútne integrovali. My sme však robili rozhovory po slovensky, teda s migrantmi, ktorí tu žijú už dlhšie a majú už vybudované vzťahy. Nerozprávali sme sa so žiadnym, ktorý by mal výslovene nejaký závažný problém. Ono to veľmi závisí aj od toho, či dokážu nadviazať vzťahy, či majú priateľov medzi Slovákmi.

Kde ich nadväzujú?

ACH: Miestami prvých stretnutí sú často detské ihriská, školy alebo multikultúrne podujatia. Deti premosťujú tie dva svety. Medzi tou dospelou populáciou migrantov a nemigrantov veľmi kontakty neboli, vo všetkých lokalitách sa vyskytovali zriedkavo. Išlo skôr o známych ako o hlbšie priateľstvá. U detí je to iné, pretože chodia do školy, sú v prostredí medzi nemigrantskými deťmi, ľahšie sa tam začlenia.

MH: Ihriská sú ďalším zaujímavým priestorom. Na nich sa mamičky stretávaju a začínajú komunikovať.

ACH: Ale aj tam býva ostych, slovenské mamičky mali pocit, že migrantky musia byť veľmi osamelé, lebo nevedia jazyk. A aj preto chodia s deťmi do centra mesta, kde je tých cudziniek viac a s nimi sa môžu porozprávať.

Ako sú na deti migrantov pripravené školy?

MH: Keď hovoríme o školách, tak napríklad v Bratislave-Novom Meste to už skutočne potrebuje nejaký osobitný prístup ku kultúrnej diverzite. V tejto štvrti je veľa cudzincov a škola síce chce k tomu pristupovať citlivo, ale nevie veľmi ako, počína si skôr intuitívne. A aj od Vietnamcov zaznievalo, že majú problém v komunikácii so školou a riešia to všelijako, napríklad aj cez tlmočníkov.

ACH: Náklady, ktoré musia migranti znášať, sú pomerne vysoké. Napríklad pri doučovaní slovenčiny si to hradia celkom sami. A aj keď existuje legálna možnosť bezplatných kurzov, podľa školy je to byrokraticky veľmi náročné. A tak sa to rieši nesystémovo, napríklad tým, že niektorá učiteľka je ochotná sa týmto deťom venovať aj individuálne.

Ako túto tému vnímala tretia skupina – domáci obyvatelia?

MH: Nestretli sme sa nejakým negatívnym odmietaním. Skôr s predsudkami, ktoré stále kolujú. Napríklad, že nám niektorí cudzinci – podnikatelia berú prácu. Ale zároveň vedeli vymenovať takých, ktorých pravidelne navštevujú a využívajú ich služby.

ACH: V Novom Meste sa domáci vyjadrovali, že sú radi, že tu tí migranti sú, lebo ich deti budú vyrastať v rozmanitejšej spoločnosti, budú na to zvyknuté a nestanú sa z nich rasisti. Ale zároveň si udržiavali už spomínaný odstup.

MH: Tí, s ktorými sme sa rozprávali, sa poväčšine nad touto témou nikdy nezamýšľali. A aj počas rozhovoru teda prechádzali k rôznym názorom. Pochválili, že ich lokalita je multikultúrna, potom vyjadrili obavy, či to bude v budúcnosti v pohode. Aj pod vplyvom médií, v ktorých migrácia nie je zobrazovaná pozitívne.

Organizujú sa na lokálnej úrovni spoločné aktivity?

MH: V Novom Meste sme sa stretli s jedinou takou spájajúcou aktivitou – podujatím *Deti Dimitrovky*. Prišli tam rodičia s deťmi a práve vietnamská komunita pripravila občerstvenie. To malo veľmi pozitívnu odozvu, aj ľudia, ktorí mali predtým predsudky, sami povedali, že to bolo príjemné a aj tí Vietnamci sú milí. A teda vlastne aj na tej susedskej báze sa obe skupiny stretávajú a pomáhajú si, napríklad majú navzájom kľúče od svojich bytov, keby sa niečo stalo, alebo si chodievajú niečo požičiavať. Ale cítia tam isté hranice, ktoré sú nastavené z oboch strán. Často nikdy neprekročia prah dverí cudzincov alebo nepôjdu do tej ubytovne.

Rozlišujú ľudia aj to, či cudzinci prichádzajú z EU alebo z tretích krajín, prípadne zo Západu alebo Východu?

ACH: Skôr zriedkavo, napríklad v Prievidzi vo vzťahu k Rumunom sme sa stretli s postojom „však sme Európania“, čo je nezvyčajné na Slovensku. Ale napríklad v Bratislave, ak hovoríme o prisťahovalcoch z EU, ktorí sa vizuálne v ničom neodlišujú, ich miestni často vôbec nereflektujú. V rozhovoroch sa hneď zameriavali na Vietnamcov alebo Číňanov. Jedine v školách vedeli, že tu máme aj takýchto migrantov, lebo sa stretávajú s ich deťmi v rámci vyučovania.

A z pohľadu migrantov? Líšili sa názory migrantov z EU a tých ostatných?

MH: Celkovo migranti z tretích krajín majú pobyt na Slovensku oveľa nestabilnejší. Musia preto veľmi veľa pracovať, veľa sa snažiť, aby tu dokázali žiť. Vyžaduje to od nich výrazne väčšie úsilie a potom im zostáva oveľa menej času zapájať sa do spoločenských aktivít.

Uprednostňujú migranti vzťahy s členmi zo svojej komunity? Vyhľadávajú sa navzájom, vznikajú aj etnické enklávy?

MH: Vo všeobecnosti takúto snahu badať skôr na začiatku, ale potom si migranti vytvoria vzťahy v práci, v okolí, cez deti a tá sieť krajanských vzťahov ide do úzadia a funguje skôr pasívne. Ale napríklad v Bratislave-Novom

Meste je to inak. Tým, že tam majú tú ubytovňu. Rozprávali sme sa aj s ľuďmi, ktorí žijú na Slovensku 15 rokov a stále v nej bývajú, pretože aj keď vyskúšali iný typ bývania, tak sa im zdalo bezpečnejšie a komfortnejšie bývať v ubytovni. Tam to funguje ozaj tak komunitne, veľa vecí zdieľajú, tá chodba ozaj žije, deti sa tam hrajú.

ACH: V Prievidzi je síce tiež taká kompaktnejšia komunita Vietnamcov, ale okrem toho tam žijú ľudia až z 50 ďalších krajín pôvodu. Čo je na pomery takého mesta veľká diverzita. Oni majú teda spoločné len to, že sú cudzinci, ale necítia nejakú podobnosť, na základe ktorej by sa stretávali alebo združovali.

Pestujú si migranti lokalpatriotizmus? Označujú sa sami za Bratislavčanov, Senčanov či Prievidžanov?

MH: To je rôzne, ale vo väčšine prípadov áno. Mnohí sa veľmi stotožňujú s lokalitou, kde žijú. Majú aj kritické názory, ale zväčša sa im páči vlastné mesto.

Je táto identita silnejšia ako vzťah k celej krajine, Slovensku?

MH: Určite áno, pretože to je spojené aj s občianstvom či pasom. Predsa len, ak cudzinci majú u nás trvalý pobyt, môžu voliť na lokálnej úrovni. Už len to im dáva akési uznanie. To by sa však malo pretaviť aj do konania, pritom oni často o tomto svojom práve ani nemusia vedieť.

A volia?

MH: Stretli sme sa s ľuďmi, ktorí veľmi aktívne sledovali dianie, čítali noviny. Iní sú pasívnejší a nikdy nechodia voliť.

ACH: Začínajú sa objavovať aj prvé lastovičky, migranti, ktorí kandidujú na miestnej úrovni. Napríklad z Prievidze je jeden lekár pôvodom z moslimskej krajiny, ktorý už síce má aj občianstvo, v župnom parlamente.

Poďme k Bratislave. Prečo práve Nové Mesto drží slovenský primát v podieli cudzincov na celkovom počte obyvateľov?

MH: Tam je niekoľko dôvodov. Jednak prítomnosť viacerých veľkých firiem, ktoré vyslovene lákajú mladých migrantov kvôli jazykovým znalostiam. A potom čiastočne túto lokalitu formovalo aj to, že tu boli Chemické závody Juraja Dimitrova, tzv. Dimitrovka alebo Dynamitka, ktoré za komunizmu zamestnávali pracovníkov z Vietnamu na základe socialistickej spolupráce. A tí tu aj bývali na ubytovni. A po roku 1989, závody síce boli zavreté, ale jeden z Vietnamcov si tú ubytovňu najprv prenajal a neskôr aj odkúpil a zrekonštruoval. V tejto oblasti sa tak začala vytvárať migrantská zóna, buď bývajú v ubytovni alebo si kupujú byty v širšom okolí.

Vietnamci sem však prichádzali zrejme ako chemickí odborníci. Dokázali sa adaptovať aj po krachu fabriky?

MH: Mnohí sa museli po páde komunizmu a prepustení z práce vrátiť do Vietnamu alebo migrovali ďalej. Pre časť z nich sa však akousi nútenou stratégiou stal prechod na obchodovanie, získali živnostenské oprávnenie a mohli teda legálne ostať na Slovensku. Mali kontakty napríklad aj v Číne a vlastne našli istú trhlinu na trhu. Medzi ľuďmi po roku 1989 vznikla potreba nakupovať veci, ktoré tu neboli dostupné. A oni sa presadili práve v tomto a 90. roky boli skutočne dobré pre začatie podnikania.

A kedy začala do Nového Mesta migrácia zo Západu?

ACH: Určite po vstupe do Európskej únie. Začali tu pôsobiť nadnárodné korporácie a v nich sa uchytí aj veľa cudzincov, ktorí k nám neprídu primárne za týmto účelom. Najmä preto, že je to multijazyčné prostredie, v ktorom sa môžu uplatniť.

Je už v tejto mestskej časti aj viditeľná stopa, že tu žije 10% cudzincov? Uvedomí si to aj človek, ktorý sem zablúdi na prechádzku?

MH: Áno. V električke, na Kuchajde nielenže vidíte ľudí z iných kultúr, ale aj počujete rôzne jazyky. A špecificky na sídlisku Dimitrovka je to tiež veľmi viditeľné, lebo to percento obyvateľov vietnamského pôvodu je vysoké. My sme však nemali kapacitu skúmať všetky lokality Nového Mesta, zamerali sme sa práve na Dimitrovku a Kuchajdu, lebo už to je pomerne široká oblasť. Ale sú tam aj ďalšie špecifické miesta ako Stará Vajnorská, III Veže, Tržnica, Fresh Market, ktoré by si zaslúžili tiež vlastný výskum.

Myslíte si, že samospráva môže takúto diverzitu časom začať považovať za svoju prednosť? A prípadne stavať na tom aj reputáciu?

MH: Napríklad Senec sa profiluje, že je multikultúrny. Diverzita je tam pozitívne vnímaná a už len to, že je to maďarsko-slovenské mesto, oni ju zažívali aj historicky veľmi intenzívne a sú oveľa viac zvyknutí na inojazyčnosť a ľudí z iných krajín. Tam si to viem predstaviť. A napokon aj Bratislava často používa tú značku multikultúrnosti.

ACH: A napríklad školy v Novom Meste sa už tiež prezentujú ako multikultúrne. A to je prvý krok.

MH: Ale potrebujeme v tejto oblasti ďalšie vzdelávanie. Lebo aj keď na školách chcú pomôcť deťom migrantov, často nevedia ako. Aj keď sa snažia, môže to skončiť aj rozpačito, napríklad prílišným zdôrazňovaním odlišnosti alebo obmedzovaním používania materinského jazyka. A to môže spôsobovať závažné problémy pre identitu týchto detí.

Skončíme osobnejšou otázkou. Ktoré migrantské miesto v Bratislave by ste odporučili návštevníkom festivalu [fjúžn]?

ACH: Ja milujem vietnamské bistro *Huy Vege* na Kolárskej.

MH: Ja by som pridala *Tulip Kebab* na Obchodnej, to sú zas Turci.

A v Novom Meste?

MH: Tam je celkom navštevovaná reštaurácia priamo vo vietnamskej ubytovni, ktorá zvonku nie je vôbec označená, ale ľudia, ktorí majú radi takéto jedlo, ju poznajú. Hovorí sa, že tam majú najlepšiu vietnamskú polievku v Bratislave. A sú tam aj potraviny, kde sa dá kúpiť výborná vietnamská káva.

Ďakujeme za rozhovor.
Zhovárali sa Ľuba Voľanská
a Laco Oravec

foto Illah Van Oijen

Xin chào, Dimitrovka! Migranti v Bratislave-Novom Meste

foto Illah Van Oijen

x SÚKROMNÝ
POZEMOK

V tejto ukážke z publikácie *Migranti v meste: prítomní a (ne)viditeľní*, o ktorej sme sa rozprávali s Miroslavou Hlinčíkovou a Alenou Chudžíkovou, sa dozviete viac o mestskej časti, v ktorej žije najvyšší počet cudzincov na Slovensku. Celú štúdiu si môžete stiahnuť na www.ivo.sk/buxus/docs//publikacie/subory/Migranti_v_meste.pdf

3.2. Migranti v meste

Bratislava-Nové Mesto má v kontexte Slovenska nadpriemerne vysoký podiel cudzincov na obyvateľstve mesta – zaokrúhlene takmer 8% – až z 96 krajín pôvodu. Toto percento pritom nezahŕňa naturalizovaných migrantov, t. j. migrantov s občianstvom SR. Keďže štatistické údaje o počtoch naturalizovaných migrantov či ich detí (tzv. druhá generácia migrantov) sa na Slovensku vôbec nezbierajú, je ťažké odhadnúť ich podiel na obyvateľstve tak na lokálnej, ako aj na celoštátnej úrovni. Možno však predpokladať, že populácia migrantov v lokalite je ešte vyššia.

Na počet migrantov žijúcich v Bratislave-Novom Meste má vplyv aj prítomnosť väčších zamestnávateľov v lokalite. Bratislava nikdy nepatrila k lokalitám, ktoré by trpeli vysokou mierou nezamestnanosti. Aj v časoch ekonomickej krízy sa udržala na pomerne štandardnej úrovni. V roku 2009 dosiahla miera nezamestnanosti v okrese Bratislava III, ktorý zahŕňa mestské časti Bratislava-Nové Mesto, Rača a Vajnory, hodnotu 3,39 % a v roku 2013 to bolo 5,9 %, pričom išlo prevažne o krátkodobú nezamestnanosť (*PHSR Bratislava 2010 – 2020*: 213). V okrese Bratislava III je zároveň najvyššia priemerná mzda, keďže v tejto oblasti sú lokalizované významné a z hľadiska príjmov najlukratívnejšie spoločnosti v priemysle i v službách, napríklad IBM, Istrochem, AT&T, či Figaro (*PHSR Bratislava 2010 – 2020*: 214). IBM je jednou z medzinárodných firiem, ktorá zamestnáva viacerých kvalifikovaných migrantov – či už kvôli ich manažérskym, alebo jazykovým znalostiam. Potenciál medzinárodnej migrácie sa v tejto oblasti nezohľadňuje ani na úrovni mestskej časti, ani na úrovni hlavného mesta. Nadnárodné korporácie v Bratislave-Novom Meste tak poskytujú pracovné príležitosti aj pre migrantov, ktorí nevyhnutne neovládajú slovenčinu. V týchto firmách pracujú najmä mladí ľudia, ktorí na Slovensko prichádzajú bez rodín.

„Je tam veľa, myslím, že sú to Vietnamci, lebo ja to neviem úplne rozlíšiť, či ide o Číňana alebo Vietnamca, ale veľa sa tam stretávali... V našom parku som sa stretla aj s Ruskami, aj s Vietnamcami, okrem iného je tam veľa ľudí z IBM, ale tí nemajú rodiny, tí tam stážovali, alebo tam v IBM a ešte je tam jedna firma AT&T a ešte jedna, tam je dosť cudzincov – Figaro, vo Figare. Tam je dosť firiem, kde chodí pracovať veľa cudzincov, hlavne mladých.“ (obyvateľka, 30 rokov)

Títo mladí ľudia si často prenajímajú byty v okolí IBM alebo v širšej časti celého Nového Mesta, čo reflektovala i jedna z respondentiek:

„Skoro v každom vchode je niekto zo zahraničia, skôr z tých pracujúcich v IBM. Keď sa sem nasťahovali, tak nám povedali, že je to pre nich veľmi dobrá lokalita a hneď vedľajší vchod majú kamarátov...“ (obyvateľka, 30 rokov)

Prítomnosť migrantov v lokalite obyvatelia rozpoznávali aj podľa mien na schránke alebo podľa hovorených jazykov. Podľa názoru obyvateľov počet migrantov v lokalite narastá:

„Zmenilo sa to samozrejme – veľa migrantov. Také asi obdobia, že všetci ľudia chodia hore dole. Ja poznám viac ľudí, akurát imigrantov. Pretože sa stretávam. Jednu priateľku máme z Ruska a tá všetkých ruských pozná...“ (migrantka, 64 rokov)

Najpočetnejšou skupinou migrantov, ktorú obyvatelia aj predstavitelia štátnych inštitúcií v Bratislave-Novom Meste registrujú, boli Vietnamci

a v menšej miere aj Číňania. Okrem toho respondenti – predovšetkým predstavitelia verejnej správy – zaznamenali aj prítomnosť migrantov z ďalších krajín, napríklad z Ukrajiny, Francúzska, Indie, pričom ide väčšinou o kvalifikovaných jednotlivcov prichádzajúcich na Slovensko za prácou. O týchto migrantoch však predstavitelia štátnych inštitúcií, ktorí sa zúčastnili na našom výskume, vedia najmä preto, že miestne školy, v ktorých respondenti pracujú, navštevujú ich deti. Je pravdepodobné, že inak by o tejto skupine migrantov nevedeli.

3.4. Medziskupinové vzťahy

Zástupcovia miestnych verejných inštitúcií reflektujú rozmanitosť hlavne v uliciach Bratislavy ako takej, avšak v mestskej časti Nové Mesto ju na uliciach až tak neregistrujú. Skôr by sa dalo povedať, že prítomnosť migrantov v mestskej časti síce vnímajú, ale priveľa pozornosti jej nevenujú. Ide o vzťah akejsi tichej tolerancie prítomnosti cudzincov

(„sú tu, sú iní, ale sú tu“ – predstaviteľ verejnej správy),

avšak len do momentu, kým nezačnú vznášať požiadavky smerom k samospráve či väčšinovej spoločnosti. Táto (ne)viditeľnosť migrantov v lokalite súvisí s tým, že životy migrantov a komunity tzv. „domácich“ obyvateľov fungujú prakticky oddelene. Majorita síce migrantov – predovšetkým Vietnamcov – pozoruje akoby z diaľky, registruje ich aktivity (či už obchodné, alebo kultúrne) v lokalite, ale k intenzívnejším kontaktom nedochádza. Ich spolužitie by sa dalo charakterizovať tak, že o sebe navzájom vedia, ale nepoznajú sa. Určitý odstup však možno pozorovať aj na strane migrantov, predovšetkým Vietnamcov, ktorí tvoria pomerne kompaktnú a súdržnú komunitu v skúmanej lokalite. Ubytovňa, v ktorej sa život komunity sústreďuje, je ohradená plotom, v jej areáli sa nachádza i detské ihrisko a vonkajšia terasa. Plot tak vytvára istú fyzickú bariéru pri vstupe ostatných obyvateľov do areálu ubytovne.

[fjúžn] tip

V stredu 16. apríla budeme diskutovať aj s jednou z autoriek publikácie *Migranti v meste: prítomní a (ne) viditeľní*, Miroslavou Hlinčíkovou, na tému **Akí sme susedia?**

„Nemal som k nim nikdy vzťah. Ale cítiť, že oni sú iná komunita. Že tak inak sú... mne sa to tak inak javí. Že sa držia spolu. Aj keď sú vonku, stoja len na priedomí... to je úplne oddelený svet. A dokonca až tak, že oni nás nevidia akoby. Z môjho pohľadu, že ty sa na nich pozeráš, ideš oproti nim, a oni ťa vôbec nevnímajú. Nemyslím to v zlom. Ale oni si idú pre seba, rozprávajú sa, a vôbec ťa nevnímajú. Idú si za tým plotom akoby.“ (obyvateľ, 34 rokov)

Majorita teda vníma najpočetnejšie skupiny migrantov ako pomerne uzavreté, žijúce si vlastným životom. Pri rozhovoroch s predstaviteľmi verejnej správy o prítomnosti migrantov v meste sa zväčša v rozprávaní sústredili na Vietnamcov. Detailnejšie informácie o fungovaní komunity Vietnamcov však skôr prezentovali ako anekdoty, napríklad o vnútrokomunitnej hierarchii a o delení podľa socioekonomického statusu:

„zaujímavá vec, čo som sa dozvedel, ja neviem, či to sa všetko zakladá na pravde,(...) Oni majú tie svoje stupne a tá najbohatšia vrstva by som povedal z tých Vietnamcov, tak dáva deti na inú školu... Sú to kasty. Také, čo my u nás nepoznáme a nevieme to, takže u nich to takto asi funguje“ (predstaviteľ verejnej správy).

Ani samotní respondenti však nevedeli, odkiaľ tieto informácie majú a či sa zakladajú na pravde. Prejavy uzavretosti zo strany migrantov sa môžu vnímať ako odmietanie integrácie a vytváranie separovaných skupín s vlastnými pravidlami. Integrácia sa pritom často považuje primárne za zodpovednosť migrantov. V prípade zlyhania integrácie, respektíve vzniku medziskupinových konfliktov či separovaných komunít sa aj vina kladie predovšetkým na migrantskú populáciu. Integrácia je však komplexný proces, do ktorého vstupuje množstvo faktorov – akulturačné orientácie[1] majority, migrantov a tiež nastavenie integračných politík prijímajúcej krajiny (či samosprávy). Vo všeobecnosti možno povedať, že na rozdiel od asimilačných politík majú politiky, ktoré vychádzajú z hodnôt pluralizmu a občianskej participácie, omnoho väčší potenciál zabezpečiť harmonické spolužitie rozmanitých skupín. Na druhej strane segregačné politiky majú za následok konfliktné spolužitie skupín migrantov a majority (Bourhis et al., 1997).

[1] Pod akulturačnými orientáciami myslíme preferenciu špecifického spôsobu začleňovania migrantov do spoločnosti: ***integrácia*** (zachovanie časti svojej kultúrnej identity a preberanie časti kultúrnej identity prijímajúcej spoločnosti), ***asimilácia*** (vzdanie sa svojej kultúrnej identity a úplné prebratie kultúrnej identity prijímajúcej spoločnosti), ***separácia*** (odmietanie kultúrnej identity prijímajúcej spoločnosti) a ***marginalizácia*** (migranti odmietajú aj kultúrnu identitu prijímajúcej spoločnosti, ale vzdávajú sa aj svojej pôvodnej) (Sam – Berry, 2006).

多瑙河上布拉迪

(Bratislava – krásavica na Dunaji)

foto Illah Van Oijen

的 美 人 一

斯 拉 发

29

SUSEDSTVÁ
10/4 — 16/4
2014 Bratislava

Moje vyznanie Bratislave

Paul T. Yung žije v Bratislave vyše 15 rokov a má ju zjavne rád. Až tak, že o nej napísal knihu. V čínštine! Vo svojom blogu približuje dôvody prečo. Ako bonus si „prečítajte“ aj krátky úryvok z jeho knihy *Bratislava – krásavica na Dunaji*.

Paul T. Yung

Kniha o Bratislave, ktorá mi minulý rok vyšla po čínsky, vzbudila veľký záujem a zvedavosť medzi mojimi slovenskými priateľmi a známymi. Čo si tam vlastne o nás písal? Ako sa ty, Číňan, pozeráš na naše mesto? Ako sa tu cítiš? Pýtali sa ma veľakrát. Chcel by som odpovedať všetkým naraz. A tak som sa rozhodol, že prvý text na mojom blogu bude o tom, čo si o Bratislave myslím. Veľa z nasledovných myšlienok zaznelo aj v úvode k čínskemu vydaniu knihy *Bratislava – krásavica na Dunaji*.

Osud ma priviedol na Slovensko, kde žijem od roku 1997. V mojich očiach tak, ako Slovensko je skrytým pokladom sveta, Bratislava je Popoluškou medzi hlavnými mestami všetkých krajín. Je neveľká, ale má všetko. Študoval som v Nankingu aj v Pekingu, žil som v Šanghaji. Neskôr v Európe som navštívil viaceré metropoly, ale nikde som sa necítil tak príjemne ako tu. Bratislava je útulná a pre život veľmi praktická, všetko je blízko. Žijem v centre a môžem pešo alebo na bicykli vybaviť všetky každodenné záležitosti. Navyše, žije tu veľa priateľských, srdečných ľudí.

A mesto je naozaj krásne. Nečudujem sa, prečo Bratislavu volávali „krásavica na Dunaji“. Hovorí sa „Niet rieky – niet mesta“. Áno, je to pravda a pochopiteľne, pozdĺž Dunaja ležia desiatky veľkých miest. Ale nie každé mesto malo šťastie na hory. Z južnej strany, popri starom meste preteká Dunaj. Od hradu smerom na sever sa zase tiahnu svahy Karpát, ktoré spolu s veľtokom vykresľujú krásny profil mesta. Aj vďaka Malým Karpatom je Bratislava unikátna a veľmi zaujímavá, má špecifický genius loci. Chápem, prečo Žigmund Luxemburský začal budovať Bratislavu ako hlavné mesto svojej obrovskej ríše.

Bratislava má veľa, čo môže ponúknuť turistom. Uvediem pár príkladov. Bratislavský hrad, symbol mesta, sa nachádza na skale vo výške 85 metrov nad Dunajom, v jeho výnimočnej kráse a majestátnosti cítiť dávne cisárske fluidum. Keď sa pozriete na neďaleký Dóm svätého Martina, na jeho 85 metrovú vežu so zlatou korunou, pocítite jeho takmer 300-ročnú slávu – slávu korunovačného kostola Uhorska. A to som ešte nehovoril o unikátnej Starej radnici, kde sa stretávajú všetky architektonické slohy od 13. storočia. Alebo o Primaciálnom paláci, v ktorom sídli dnešný mestský úrad a zároveň je ukážkou možno najkrajšej architektúry v meste. Ukrýva sa v ňom súbor šiestich svetoznámych, veľmi vzácnych gobelínov. A ešte, v starom meste aj palác za palácom na neveľkej ploche... Slovom, krásu a atmosféru mesta musíte zažiť.

Odkedy tu žijem, pozorujem toto „maličké veľkomesto“. So zvedavosťou na začiatku, neskôr čoraz viac s obdivom a láskou. Čítal som o ňom množstvo kníh a článkov, stal som sa nadšeným a častým návštevníkom knižníc a antikvariátov. Zbieral som informácie, povesti a kuriozity o Bratislave. Fotil som ju od jari do zimy, ráno a večer, pod krásnym nebom aj počas snehovej búrky. Nechcel som prekladať do čínštiny nejaký hotový bedeker – to by som sa hanbil jednak pred mestom, ktoré mám rád a zároveň aj pred sebou samým.

Bol som trochu šokovaný, keď som zistil, o koľko menej pozitívne sa na Bratislavský hrad a na celé mesto, na jeho obyvateľov pozerá napríklad moja žena, ktorá sa tu narodila! Vlastne, dávno som si všimol, že Slováci samotní sa na svoje „poklady“ dívajú úplne inak, s menším záujmom a uznaním ako napríklad cudzinci, keď prídu na Slovensko. Môj názor mi chvalabohu nikto neberie. Je fakt, že sa na vec pozerám inými očami... Prečo je to tak, by som rád aj konkrétne zdôvodnil, podoprel faktami – ale to už sú všetko témy pre moje ďalšie texty na tomto blogu:).

Ďalšie blogy Paula T. Yunga nájdete na yung.blog.sme.sk.

然而,布拉迪斯拉发这个名字好拗 口好难记啊!☺六个字的名字,对中 国人来说确实有些拗口,可能比难 记的冰岛首都雷克雅未克还要难 记些。也不知道是谁将Bratislava 翻成布拉迪斯拉发的,因为那 个“发”字好难读,它既可以念 四声也可以念一声还可以读轻声, 真让人不知所措。只能说这是一个不 懂斯洛伐克语的人翻错了。Bratislava 这个字中倒数第二字母v,不发f音而 是w音,也就是说,最后一个字,读 成“瓦”更准确些。相对来说,台湾 把Bratislava译成布拉提斯拉瓦要比大 陆的翻译更忠实一些,虽然,它的翻 译也有错误,那就是Bratislava中的两 个字母ti连在一起既不念“提”也不 念“迪”,而是念“吉”。Bratislava 最好的中文音译应该是“布拉吉斯拉 瓦。然而,习惯势力是如此强大,我想布拉迪斯拉发的改名可能是回天乏术 了。好在斯洛伐克的华人很聪明,干脆 只念前三个字“布拉迪”,回避了后面 那个“发”字。捷克有布拉格,斯洛伐 克就不能有“布拉迪”吗?

SLOVENSKO PRE Všetkých

Naozaj pre všetkých!

„Neviem popísať presne, čo sa stalo, ale v istej chvíli som cítil akési momentum pre pozitívnu zmenu," povedal nám jeden známy o pocitoch zo zahájenia iniciatívy Slovensko pre všetkých. V preplnenej miestnosti Kontaktu sme sa 19. marca 2014 stretli tí, ktorí cítia potrebu zmeny. Populizmus, otvorený rasizmus a urážanie menšín, a vlastne nás všetkých, už zašlo priďaleko. Vieme, že sme obeťami manipulácie politikov, ktorí nevedia nájsť odpoveď na nezamestnanosť, korupciu, stav súdnictva a prehlbujúcu sa chudobu. Stavajúc na neistote, nízkom sebavedomí a strachu z neznámeho sa v politickom boji ľahko zneužíva menšinová karta, či sa už jedná o Rómov, Maďarov, prisťahovalcov alebo LGBTI ľudí. Strach z menšín umožňuje manipuláciu a volá po represii.

Vieme tiež, že aj keď je kritika namieste, nestačí. Zmena vyžaduje ponuku alternatívnych riešení – konkrétnych aj všeobecných. Rovnako ako návody na spoločné vzdelávanie rómskych a nerómskych detí, potrebujeme myšlienky a princípy, ktoré budú rámcom a ktoré budú spájať. Slovensko pre všetkých je iniciatívou, ktorá chce dať príbehu našej krajiny staro-nový obsah. Vracia sa k odkazom SNP, rokov 1968 a 1989, ktoré spája potreba uznania ľudskosti a slobody žiť život, aký si človek sám vyberie, lebo ho považuje za plnohodnotný. Slovensko pre všetkých predstavuje víziu krajiny, v ktorej sa všetci môžu cítiť doma. Bez ohľadu na to, akej sú národnosti, rodu, sexuálnej orientácie, akým jazykom hovoria, odkiaľ pochádzajú alebo či majú nejaké zdravotné znevýhodnenie. Hľadá to, čo máme ako ľudia spoločné, a nie to, čo nás rozdeľuje. Slovensko pre všetkých sa snaží spájať ľudí, ktorí sú presvedčení, že rozmanitosť je prirodzená.

Iniciatíva Slovensko pre všetkých je *otvorená všetkým ľuďom, inštitúciám a organizáciám*, ktoré svojou pracovnou alebo mimopracovnou aktivitou podporujú jej myšlienku. Vítaní sú všetci, ktorí pomáhajú meniť našu krajinu, aby sme sa v nej my všetci mohli cítiť fajn. My v Centre pre výskum etnicity a kultúry sa snažíme meniť Slovensko výskumami a pomocou inštitúciám, aby boli naozaj pre všetkých. *Vaše zapojenie do našej spoločnej iniciatívy* môže mať rôzne podoby. Niekto navrhuje zákony a píše knihy, niekto učí deti v komunitnom centre, iný svojím umením mení nazeranie na svet a niekto povie jednoducho a rázne svojim zamestnancom, že homofóbiu a rasizmus vo svojej firme netoleruje.

Je nás mnoho, ktorí si myslia, že Slovensko by malo byť pre každého a ktorí ho také vytvárajú. Naše hlasy sú akoby prehlušené každodennou záplavou odsudzovania, populizmu a nezriedka aj nenávisti. Slovensko pre všetkých chce budovať spojenectvo, spolupatričnosť a protiváhu. Pozitívne momentum už cítiť vo vzduchu. Využime ho!

Jednotlivci, inštitúcie a organizácie, ktoré sa k iniciatíve prihlásia a presadzujú jej myšlienky, môžu voľne a bezodplatne používať značku a logo *Slovensko pre všetkých* pri označovaní svojich podujatí, publikácií, programov a podobne. Aj touto cestou chceme vytvárať a podporovať spolupatričnosť. Kontaktujte nás na info@cvek.sk.

Videopríhovory z prvého verejného stretnutia, informácie o iniciatíve a ďalšom dianí nájdete na **www.facebook.com/Slovenskoprevsetkych**

My v Nadácii Milana Šimečku sme tiež presvedčení, že ľudské práva patria všetkým ľuďom, že rozmanitosť je prospešná, že menšiny sú pre spoločnosť prínosom a nie hrozbou. Preto podporujeme a tvoríme Slovensko pre všetkých!

spravodaj 9. ročníka festivalu [fjúžn]

vydala **Nadácia Milana Šimečku,**
Panenská 4, 811 03 Bratislava
pripravili **Ľuba Voľanská, Laco Oravec**
ilustračné fotografie **Illah van Oijen**
grafická úprava **Matúš Hnát**
manažér festivalu **Martin Brix**
kontakt **nms@nadaciams.sk**
© 2014

[fjúžn] tip

Fotografka Illah van Oijen sa zúčastní na diskusii **Ako cudzinci menia naše mestá**, ktorá sa uskutoční počas Nedeľnej [fjúžn] parády v Starej tržnci v nedeľu 13. 4.

[ďakujeme]

organizuje

Nadácia Milana Šimečku

www.fjuzn.sk

s finančnou podporou

Visegrad Fund

Európsky fond pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín
Solidarita pri riadení migračných tokov

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BKIS

TLAČIAREŇ BARDEJOV

s mediálnou podporou

.týždeň

SME

THE SLOVAK SPECTATOR

kam do mesta

RÁDIO_FM

CITYLIFE.SK

PREDPREDAJ.sk

in.ba

DOBA MAG

SH/Z

gregi.net

festivaly.sk

RÁDIO DEVÍN

MULTIkulti.sk
mapujeme fenomén rozmanitosti

v spolupráci s

Stará tržnica

Dunaj

KINO LUMIÈRE

elledanse

ARTFORUM

foajé

LIBRESSO HORÁREŇ

Slovenská národná galéria

IOM International Organization for Migration
IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu

HUMAN RIGHTS LEAGUE
LIGA ZA ĽUDSKÉ PRÁVA

CVEK
centrum pre výskum etnicity a kultúry

Balassiho inštitút
Maďarský inštitút v Bratislave

ČESKÉ CENTRUM
CZECH CENTRE

SLOVENSKÁ HUMANITNÁ RADA

POĽSKÝ INŠTITÚT BRATISLAVA

midi

k literarnyklub.sk

Mladý pes

ISLAMSKÁ NADÁCIA

SUSEDIA NA DVORE

TIBETSKÁ ASOCIÁCIA

ASPEKT

Bridge
English Language Centre

Iniciativa.eu

GANESH UTSAV

Papaya

yourdesign
architecture, design and events

HRAVYSVET.SK

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej

anthropolis

multikulturní centrum praha

AUSTRIA TREND
HOTEL BRATISLAVA
BRATISLAVA

MAGIC BOX

FILM EUROPE
MEDIA COMPANY